

BUDAPEST FŐVÁROS I. KERÜLET BUDAVÁRI ÖNKORMÁNYZAT

II. KÖTET TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

*Budapest I. Kerület Budavári Önkormányzat Képviselő-testülete
470/2022. (XI. 24.) számú határozatával elfogadva*

BUDAVÁR
SZÍVÜNK BEN AZ ELSŐ

Pro Régió Ügynökség
2022.

MEGBÍZÓ

Budapest Főváros I. Kerület Budavári Önkormányzata

Cím: 1014 Budapest, Kapisztrán tér 1.

Tel.: 06 (1) 458 3081

E-mail: hivatal@budavar.hu

Honlap: <https://budavar.hu>

GENERÁLTERVEZŐ

Pro Régió Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési és Szolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

Cím: 1071 Budapest, Városligeti fasor 47-49.

Tel.: központ (+36-1) 471-8955, ügyfélszolgálat (36-1) 471-8959

Fax: (+36-1) 471-8975

E-mail: proregio@proregio.hu

Honlap: <http://www.proregio.hu>

SZAKÁGI TERVEZŐK

KÉSZ Közmű és Energetikai Tervező Kft.

Cím: 1016 Budapest, Naphegy utca 26.

Tel.: (+36-1) 489-0365

E-mail: kozmu@kesztervezo.hu

Mobil City Mérnöki Tanácsadó Bt.

Cím: 2131 Göd, Bodza u. 2.

Tel.:

E-mail:

Topo Plan Tervezőiroda Kft.

Cím: 2040 Budaörs, Patkó utca 1. IV. 31.

Tel.: 06-70-367-53-31, 06-30-246-81-32

E-mail: pocsok@gmail.com

ALÁÍRÓLAP

MEGRENDELŐ

BUDAPEST FŐVÁROS I. KERÜLET BUDAVÁRI ÖNKORMÁNYZAT

Váradiné Naszályi Márta

polgármester

Budapest Főváros I. Kerület
Budavári Önkormányzat

dr. Németh Mónika

jegyző

Budapest Főváros I. Kerület
Budavári Önkormányzat

Csány Éva

főépítész

Budapest Főváros I. Kerület
Budavári Önkormányzat

GENERÁLTERVEZŐ

PRO RÉGIÓ NONPROFIT KFT.

Dr. Gordos Tamás

szakmai igazgató

Pro Régió Nonprofit Kft.
gordos.tamas@proregio.hu

TERVEZŐ

Gutai Berta

településmérnök

Gutai Berta

településtervező

TT/1 01-4858

Pro Régió Nonprofit Kft.
gutai.bertha@proregio.hu

Dr. Mérei András

geográfus

Dr. Mérei András

tervező munkatársa

Pro Régió Nonprofit Kft.

SZAKÁGI TERVEZŐ

Tóthné Pocsok Katalin

okl. kertészmérnök, város- és
környezetgazdálkodási
szakmérnök

Tóthné Pocsok Katalin

tájtervezés, zöldfelület,
környezetvédelem
TK, K 01-5086, TT1 01-
5086/06

Topo Plan Tervezőiroda Kft.

Hanczár Zsoltné

okl. gépészmérnök, városépítési-
városgazdasági szakmérnök

Hanczár Zsoltné

energia közmű,
elektronikus hírközlés és
víziközmű vezető tervező
TE, TH, TV-T-Tell/01-2418

KÉSZ Tervező Kft.
kozmu@kesztervezo.hu

Ziman Gergely

okl. településmérnök

Ziman Gergely

közműtervező
munkatársa

KÉSZ Tervező Kft.
kozmu@kesztervezo.hu

Macsinka Klára

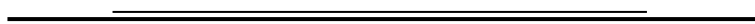
okl. közlekedésépítésmérnök

közlekedéstervező
KÉ-K 13-1017

Mobil City Bt.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	5
ELŐZMÉNYEK.....	6
I. JÖVŐKÉP.....	9
I.1 Budavár jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetére vonatkozóan	9
I.2 A település jövőképe a térségi szerepkörére vonatkozóan	11
I.3 A településfejlesztési elvek rögzítése	14
II. CÉLRENDSZER.....	19
II.1 A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása	20
II.2 Horizontális elvek meghatározása	22
II.3 Részcélok és a beavatkozások területei egységeinek meghatározása	25
III. KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATOKHOZ.....	42
III.1 A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása.....	42
III.2 Javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület- felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra.....	52
III.3 A koncepció külső összefüggései	54
III.4 Az örökségi értékek és a védettség bemutatása	56

BEVEZETÉS

Jelen dokumentum Budapest Főváros I. Kerület Budavári Önkormányzat által 2015-ben készített és elfogadott kerületi Településfejlesztési Konceptiójának (TK) felülvizsgálata, amely 2030-ig fogalmazza meg a kerület hosszútávú céljait. A Konceptió felülvizsgálatát három tényező tette szükségessé. Az egyik tényező az új, 2021-2027-es Európai Unió tervezési ciklus megkezdése, Unió szinten új kohéziós politikai célok kerültek megfogalmazásra, Magyarország új Partnerségi Megállapodása pedig ezen célok eléréséhez új operatív és nemzeti programokat hívott életre. Második tényező, hogy a 2015-ben elfogadott Konceptióban megfogalmazott célok egy része megvalósult (a hatályos Településfejlesztési Konceptió szerint: R1, R3, R6, R7, R8, R9, R10, R11, amely célok fenntartása a 2021-2027-es fejlesztési ciklusban is indokolt, beruházások: vári műemlék lakóházak felújítása, új művelődési ház építése, több egészségügyi intézmény felújítása – Maros utcai szakrendelő felújítása). Akadtak azonban célok, amelyek megvalósulása különböző okok miatt nem indulhatott meg. A 2020/21-es években elkészült Budapest új Területfejlesztési Programja (FŐTEP) és ITS-e (Otthon Budapesten), amely fővárosi szintű fejlesztési dokumentumokhoz való kerületi illeszkedés koncepcionális és stratégiai szinten is szükséges. Budavár a Főváros kerületeként csatlakozik Budapest elképzeléseéhez. Fejlesztéseit a Főváros terveivel összhangban végzi el.

A településfejlesztési koncepció tartalmi felépítése

A Településfejlesztési Konceptió a kerület közép-hosszútávú, 10-15 évre tervezett fejlesztési elképzeléseit felsorakoztató településfejlesztési eszköz, amely területi alapú, a kerület egészére és egyes városrészeire is megfogalmazhat koncepcionális célokat. 2019-ben elkészült Budavár Településfejlesztési Konceptiójának és Integrált Városfejlesztési Stratégiájának teljes felülvizsgálatához szükséges Megalapozó vizsgálat munkarész. A Megalapozó Vizsgálat közös háttere jelen Konceptiónak és az Integrált Településfejlesztési Stratégiának is.

A Konceptió a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet szerint készül, célrendszere a Megalapozó Vizsgálat és a magasabb szintű fővárosi tervek alapján kerül kidolgozásra, az első rész ezeket a célokat tárgyalja. A második részben a célrendszer egyes rész céljainak kifejtése, a lehetséges beavatkozási irányok meghatározása történik. Harmadik fejezete a koncepció-alkotáshoz szükséges kiinduló megállapításokat foglalja össze a Megalapozó Vizsgálat tématerületei szerint.

Budapest, 2022...

Váradiné Naszályi Márta
polgármester

ELŐZMÉNYEK

Budapest Főváros I. Kerület Településfejlesztési Konceptiója 2015-ben, a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet szerinti tartalommal készült el. A Konceptióban meghatározásra kerültek a 10-15 éves időtávlatban elérendő kerületfejlesztési célok, részcélok. A 2015-ös Konceptió készítése óta eltelt időszakban a célok közül számos megvalósításra került, vagy új, magasabb szintű terület- és településfejlesztés eszközök hatályba lépése miatt módosításra, felülvizsgálatra szorul. 6 év alatt olyan jelentős változások következtek be, mind a gazdasági, társadalmi folyamatokban, jogszabályi környezetben, illetve az önkormányzati feladatok és az önkormányzati szervezet, működés és gazdálkodás kapcsán, amelyek indokoltá tették a 2015-ös Konceptió felülvizsgálatát, módosítását. Emellett elkezdődött a 2021-2027-es Európai Uniók tervezési időszak, amely az ország és a helyi önkormányzatok számára is új fejlesztési irányokat jelöl ki, ezzel együtt az Unió által támogatott fejlesztések köre is változik. A Budavári Önkormányzat a Konceptió mellett a 2021-2027-es időszakra Integrált Településfejlesztési Stratégiáját is felülvizsgálja.

Megváltoztak a külső tényezők:

- a 2020-ban a világban kitört COVID-19 koronavírus pandémia miatt megváltoztak a piaci, gazdasági körülmények, befektetési tendenciák;
- a korábbinál sokkal jelentősebb mértékben emelkedett az energiahatékonyság, a környezetvédelem, a klímaváltozás kérdése;
- a digitalizáció, a kommunikáció sosem látott fejlődésen ment keresztül, a smart (okos) eszközök, új telekommunikációs szabványok (5G) elterjedése a települési és településüzemeltetési szolgáltatások, tevékenységek új megközelítését hívták életre;
- az Európai Unióban 2021-ben új 7-éves tervezési időszak kezdődött, a kohéziós politikában új irányok jelentkeztek
- a fenntartható európai városokról szóló Lipcsei Charta megújításra került 2020-ban, amely funkcionális kapcsolatot teremt a 2020 utáni városfejlesztési menetrend és a területfejlesztési menetrend között.

Megváltoztak a belső tényezők:

- a pandémiahelyzet miatt jelentős mértékben megterhelésre került az önkormányzat egészségügyi és szociális intézményrendszere, amely feltárta a működési-gazdálkodási hiányosságokat;
- az országban a vírusjárvány miatt bevezetett veszélyhelyzet és rendkívüli jogrend a korábbinál nagyobb mértékű adóelvonást eredményezett a helyi önkormányzatoktól, ezért 2021-től az önkormányzati gazdálkodás a korábbinál kevesebb mozgásteret nyújt a kerületfejlesztési célok megvalósítására;

- a lakosság életminősége a járványhelyzet következtében romlott, nőtt a munkanélküliség, egyes gazdasági szektorok (pl. turizmus-vendéglátás) jelentős bevételkiesést szenvedett el;

Fejlesztéspolitikai, jogszabályi és tervi háttér:

A 2021-2027-es időszakban az EU kohéziós politikájának 5 fő célja:

- Intelligensebb Európa
- Zöldebb, karbonmentesebb Európa
- Jobban összekapcsolt Európa
- Szociálisabb Európa
- A polgáraihoz közelebb álló Európa

Jogszabályi és tervi háttér:

- 314/2012.(XI.8.) Kormányrendelet;
- a Partnerségi Megállapodásban foglaltak mentén kidolgozott, 2021-2027 támogatási időszak operatív programjai (Széchenyi Terv Plusz: DIMOP Plusz, EFOP Plusz, MAHOP Plusz, IKOP Plusz, GINOP Plusz, TOP Plusz, VOP Plusz, KEHOP Plusz) ;
- Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (elfogadva az 1/2014. (I.3.) OGy. határozattal)
- Országos Területrendezési Terv (OTrT) (Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény Második rész)
- Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve (BATrT) (Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény Harmadik rész)
- Budapest Területfejlesztési Konceptiója
- Fővárosi Területfejlesztési Program
- Budapest Integrált Területi Programja
- Budapest 2030 Hosszútávú Városfejlesztési Konceptió
- Otthon Budapesten - Integrált Településfejlesztési Stratégia 2027

A településfejlesztési koncepció elkészítésének- és egyeztetésének módszertana

A településfejlesztési koncepció a megalapozó vizsgálatban feltárt környezeti, társadalmi, gazdasági, épített és természeti környezeti, közmű-és közlekedési kihívásokra megfogalmazott kerületi szintű célok összessége. A célok lebonthatók beavatkozási területekre és intézkedésekre, így azok az integrált településfejlesztési stratégia készítésének alapját képezik.

A tágabb körű 7 éves perióduson túlmutató fejlesztési irányok meghatározása érdekében alapos, a tényleges problémákat feltáró vizsgálatnak kellett megelőznie a koncepcióalkotást.

A partnerségi tervnek megfelelően a megalapozó vizsgálatok ismertetése széles partneri körben történt.

A koncepcióban meghatározott hosszú távú fejlesztési célok eléréséhez szükséges középtávú (7 év) beavatkozásokat az ITS tartalmazza. A két dokumentum párhuzamosan készült és – a tervhierarchiának megfelelően – az ITS a koncepcióra épülve határozza meg a város középtávon megvalósítandó projektjeit.

A koncepció készítése során figyelembe vett kerületi városrészek

A kerület karakterjegyeit tekintve 5 városrészre bontható, a lehatárolásokat a 94/2012. (XII.27.) Fővárosi Közgyűlési rendelet 3. számú melléklete tartalmazza, amelyeken belül a kerületsrészek egyedi sajátosságaik szerint további részekre tagolhatók:

- Vár (1.) (Polgárváros, Palota negyed),
- Víziváros (2.),
- Tabán (3.),
- Gellért-hegy (4.),
- Krisztinaváros (5.)
(Naphegy, Déli pályaudvar - Vérmező és környéke).

1.ábra: Az I. kerület kerületsrészei

Forrás: Budapest I. Kerület Budavári Önkormányzat Településfejlesztési Koncepció és Integrált Településfejlesztési Stratégia Megalapozó vizsgálat, 2019

I. JÖVŐKÉP

I.1 Budavár jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetre vonatkozóan

A társadalmi, gazdasági, táji természeti épített környezetre, a Kerület pozíciójára vonatkozó jövőkép megalkotásakor nem a jelenlegi társadalmi, gazdasági folyamatok előrevetítése, hanem a javasolt beavatkozások eredményeként elérendő reális jövőkép fogalmazódik meg.

A kerület jövőképeinek szlogenszerű mottója

BUDA VÁR – SZÍVÜNK BEN AZ ELSŐ

BUDA VÁR
SZÍVÜNK BEN AZ ELSŐ

Társadalmi jövőkép

A Kerület hosszú távú célkitűzésének egyik meghatározó eleme identitásában erős lakónépesség megtartása, létszámának stabilizálása. A jelenleg közel 25 ezer állandó lakó életkörülményeit, környezetét és alapellátását magas színvonalon kell biztosítani, a hely megtartó erejét, erősíteni szükséges. A Várnegyed területén a népességmegtartás fokozottan érvényes, a gazdasági érdekek nem eredményezhetik a lakófunkció háttérbe szorulását. Ennek érdekében szükséges a lakásállomány új generációk igényeinek megfelelő korszerűsítése, a műemlék védelemi szabályokhoz igazodva. Mindezek együttesen eredményezik a lakónépesség arányán belül az aktív keresők, fiatal kisgyermekes családok részarányának növekedését. A Várnegyed már meglévő erős turisztikai, közigazgatási, irányítási funkciói mellett az Önkormányzat elkötelezett a kulturális adottságok és lehetőségek intenzívebb kihasználásában. A városfejlesztés lehetséges irányainak meghatározása partnerségben történik, és nem lehetséges a rendkívül összetartó helyi lakosság érdekeinek figyelembe vétele nélkül.

Gazdasági jövőkép

A kerület gazdasági jövőképének részét képezi a 21. századi igényeket hatékonyabban kielégítő, lakosságot korszerű módon kiszolgáló kiskereskedelmi ellátottság biztosítása, valamint a kerület idegenforgalmi vonzerejére, kulturális örökségére, a műemléki környezetre és az egyedülálló városképi látványának, épített örökségének hosszú távú megőrzése, az ehhez kapcsolódó vállalkozások szolgálati színvonalának emelkedése.

A kerület gazdasági struktúráját jellemző már működő és újonnan betelepülő kis- és középvállalkozások érdekében szükséges vállalkozásbarát gazdasági környezet megteremtése az Önkormányzat helyi gazdaságfejlesztési eszközrendszerén keresztül (befektetés-ösztönzés, városmarketing, adópolitika).

Természeti és épített környezeti jövőkép

Az I. kerület jelentős része olyan építészeti, történelmi emlék, morfológiai és természeti érték, amely a Világörökség részét képezi. Megtartása, értékőrző felújítása nemcsak kerületi, fővárosi, hanem összeurópai kultúrtörténeti érdek is egyben. Szükséges a Budai Vár területének, infrastrukturális lehetőségeinek figyelembevételével meghatározni a terület legnagyobb terhelhetőségét, a látogatók, turisták egyidejű jelenlétének optimális szervezését.

A város szerkezetében meghatározó „történelmi városközpont” szerepét a területet érintő, magasabb szintű koncepciók és településrendezési tervekkel összhangban meg kell őrizni. Ennek érdekében a szomszédos kerületekkel, valamint a Fővárossal együttműködve meg kell oldani a kerületre nehezedő jelentős forgalom csökkentését, az átmenő forgalom lehetséges mértékű kilitását, új tömegközlekedési kapcsolatok kiépítését. A kerületen belül biztosítani kell a célforgalom irányítását, a szükséges parkolóhelyek kialakítását.

Az épületek műszaki állapotát korszerűsíteni szükséges. A társasházi tulajdonba került lakások felújítása és a társasházi kertek fejlesztése folyamatos jelentős pályázati segítséggel folytatódik az elkövetkezendő években is.

Az építési és a zöldterületi fejlesztéseknél figyelemmel kell lenni a klimatikus elvárásokra, a növényzet és a zöldfelületek mennyiségi növelése mellett.

Az épített környezet és örökség védelme érdekében a Fővárosi Önkormányzattal való szorosabb együttműködés kiemelt cél a tetőtáj és a Duna-part arculatának megőrzéséért.

Jövőkép:

Budavár hatékonyan felkészül a klímaváltozás okozta kihívásokra, fenntartható és élhető környezetet biztosít lakóinak, civil és gazdasági szereplőinek, támogatja a digitális technológiák közösségi célú terjedését, a természeti környezettel és az épített örökséggel felelősségteljesen gazdálkodik

I.2 A település jövőképe a térségi szerepkörére vonatkozóan

Budapest a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepcióban (OFTK):

Budapest, a nemzetközi jelentőségű főváros Budapest, országosan kimagasló népességszáma és népsűrűsége, valamint az ország közlekedési hálózatában, központi közigazgatásában, gazdasági és innovációs funkcióiban betöltött szerepkörei miatt önmagában is számos olyan adottsággal, lehetőséggel és problémával rendelkezik, mely országosan egyedülálló. E lehetőségek és problémák kezelése, a vonatkozó fejlesztéspolitika kialakítása jelentős hányadban a fővárosi és a kerületi önkormányzatok feladata a kormányzat támogatásával. Kiemelhetők itt a tipikus európai nagyvárosi kihívások, mint az alacsony jövedelmű népesség gyakran etnikai jellegű szegregációi, a demográfiai válságra és a klímaváltozásra való felkészülés, valamint a közlekedés-szervezés és befektetőbarát, de egyúttal fenntartható, élhető és örökségvédő városi struktúra kialakítása.

Pozicionálás

Az Európai Unió csatlakozással Budapestnek egy nagyobb, európai térben kell megtalálnia a maga és az ország egésze számára legelőnyösebb, a meglévő adottságaira alapozott térségi szerepköreit. Budapest 1,7 millió fős lakosságával a jelentősebb európai városok közé tartozik, földrajzi helyzete jó adottságokat hordoz. Budapest Magyarország fővárosaként országos szintű államigazgatási, illetve közigazgatási szerepet tölt be, amelynek fontossága ma megkérdőjelezhetetlen. Budapest erőteljes kihatással van az ország egészének társadalmi-gazdasági fejlődésére. Budapest Magyarország egyetlen városa, mely körül európai léptékben is jelentős nagyvárosi agglomeráció alakult ki. A sokoldalú központi funkciók, és gazdasági potenciálja révén önmagában is meghatározó helyet foglal el a városhálózatban, de az agglomerációval együttműködésben alkothat igazán erős régiót.

Fejlesztési irányok (félkövérrel szedve az I. kerület szempontjából kiemelt jelentőségű területek)

- A **térségi pozíció erősítése** a földrajzi, geopolitikai adottságok kihasználásával
- Összehangolt fejlesztések a várostérségben – feladatmegosztás megszervezése
- Egységes Budapest – hatékony közigazgatási rendszerrel
- A **népesség megtartása** vonzó, egészséges életkörülmények biztosításával, az esélyegyenlőség megerősítésével és a rugalmas lakásstruktúra kialakításával
- Kezdeményező város- és térségfejlesztés, tudás- és készségalapú gazdaságfejlesztés, a zöld gazdasági kultúra meggyökereztetése, valamint a **turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek kihasználása**
- A gazdasági fejlődést lehetővé tevő differenciált területi kínálat biztosítása
- A **város és a Duna együttélésének megteremtése**
- Kiegyensúlyozott városi térszerkezet kialakítása **differenciált központrendszerrel**, a kompakt város elvének megvalósítása
- A területhasználat és a **közlekedés integrált fejlesztése**, a városi közösségi közlekedés súlyának növelése
- Az összmagyarság identitásának erősítése, a Kárpát-medence kulturális központjaként

Az I. kerület helye a Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptióban:

Az alábbi táblázatban elhelyeztük az I. kerület fejlesztési irányait a Főváros hosszú távra szóló városfejlesztési koncepciójában. Az illeszkedés erősségét színekkel jelöltük. Jól látható, hogy a Kerület fejlesztési elképzelései jól illeszthetők a fővárosi koncepcióba. Az illeszkedés egy kivételével közepes vagy erős. Ebből következik, hogy a Kerület célrendszere nem ellentétes a Fővárosra meghatározott hosszú távú célokkal, az esetek többségében egy irányba mutatnak, egymást erősítő hatásokat generálnak.

Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió		Illeszkedés
Átfogó célok	Fejlesztési célok	
I. Budapest az európai városhálózat erős tagja II. Érték- és tudásalapú, fenntartható gazdaság III. Harmonikus, sokszínű városi környezet IV. Javuló életminőség, harmonikus együttélés	Kezdeményező városfejlesztés	+++
	Partnerség – a jövő közös tervezése a térségben és országosan	+++
	Egységes Budapest	++
	Budapest nemzetközi és európai szerepkörének erősítése	++
	Egészséges környezeti feltételek megteremtése	+++
	Klímvédelem és hatékony energiafelhasználás	+++
	Az egyedi városkarakter értékalapú megőrzése és fejlesztése	+++
	A Dunával együtt élő város	+++
	Hatékony és kiegyensúlyozott városszerkezet – kompakt város	++
	A barnamezős területek a városfejlesztés célterületei	+
	Intelligens mobilitás	+++
	Tudás-, készség- és zöldalapú gazdaságfejlesztés	++
	Önfenntartó városgazdálkodási rendszer	++
	A kulturális sokszínűség megőrzése és fejlesztése	+++
	Humán szolgáltatások optimalizálása	+++

1.táblázat: Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió illeszkedése az I. kerület fejlesztési irányaihoz

Jelmagyarázat: +++ erős kapcsolat, ++ közepes kapcsolat, + általános kapcsolat

I.3 A településfejlesztési elvek rögzítése

A fenntarthatóság elve

„A fenntartható fejlődés célja az emberi élet (társadalmi, gazdasági és környezeti) minőségének javítása az ökoszisztémák és a rendelkezésre álló források eltartó-képességén belül. A fejlesztések tervezésénél fontos, hogy azokat úgy tervezzük meg, hogy minél szélesebb körben, rövid és hosszú távon is bizonyíthatóan a kiinduláshoz képest egy jobb életminőséget eredményezzenek.” (Lukovich-Mogyorósi 2013)

A környezeti fenntarthatóság szempontjából a természeti tőke, a gazdasági fenntarthatóság szempontjából az ember alkotta tőke, míg társadalmi fenntarthatóság szempontjából a társadalmi és humán tőke megőrzése, illetve növelése tűnhet elsődleges célnak. A fenntartható fejlődés három pillére valóban a környezeti-, társadalmi-kulturális- és gazdasági fejlődés, de ezek nem választhatóak mereven szét. A különféle tőkeformák kiegyensúlyozott figyelembe vétele lehet a cél, amelyek egymás rovására hosszútávon nem áldozhatóak fel. Nem célszerű külön-külön fenntartható gazdaságról, fenntartható társadalomról, fenntartható környezetről beszélni, mert fenntartható környezet nélkül nem lehet a társadalmat fenntartani, és fordítva sem.

A fenntarthatóság 3 fő jellemzője:

- fenntartja az élet általános minőségét;
- biztosítja a természetes erőforrások folyamatos elérhetőségét;
- elkerüli a tartós környezeti károkat.

Fenntarthatóság fogalma alatt egyaránt értjük a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóságot. Az alábbiakban összefoglaltuk e kategóriák közötti tartalmi különbségeket.

I. Környezeti fenntarthatóság

Lépések a fenntarthatóság felé:

- Policentrikus városszerkezet, változatos területhasználat biztosítása;
- Környezetbarát, energiatakarékos közlekedési módok előtérbe helyezése;
- Épületek energiahatékonyságának javítása, új létesítmények energiatakarékos tervezése az értékvédelmi szempontok figyelembevételével;
- Helyi gazdaság ösztönzése;
- Aktív energiagazdálkodás;
- Klímabarát hulladék- és vízgazdálkodás megteremtése.

A fenntartható városfejlődés elérése érdekében a fenntartható szintre kell csökkenteni az elsődleges források felhasználását, a nyersanyagok fogyasztását; csökkenteni kell az emberi eredetű, üvegházhatást okozó gázok és a hulladékok kibocsátását, és védeni kell az emberi egészséget. Törekedni kell a kompakt város elveinek alkalmazására:

- A beruházásoknál elsődleges a felhagyott, meglévő létesítmények, rehabilitációs területek újrahasznosítása;
- A terek, épületek maximális, multifunkcionális kihasználása;
- A belső elhanyagolt városrészek revitalizációja, funkcióváltása;
- Energiabarát, környezetbarát közlekedési eszközök előnyben részesítése;
- Az ivóvíz és termálvíz készletekkel való gazdálkodás a város fenntarthatósági szempontjainak érvényesítése.

A fenntartható városfejlődéshez klímaváltozás évek óta már tapasztalható és kutatásokkal alátámasztott várható hatásainak kompenzálását egyre igényesebb infrastruktúra ellátással lehet kielégíteni. A klímaváltozás okozta szélsőséges időjárás, a nagyobb csapadékesemények, az általános felmelegedés figyelembevételével a fenntartható fejlődés a közműellátással szemben is új igényeket támaszt.

Változó csapadék viszonyok: rövid idő alatt nagy intenzitású záporok veszélyeztetik az épített és a természeti környezetet is. A kialakult vízelvezető rendszerek a nagy záporok levezetését nem tudják biztosítani, árhullámok alakulhatnak ki, s a kellő védelem hiányában elöntési károkat okoznak. Ennek kompenzálására fejleszteni kell a vízelvezetés hálózati rendszerét, vízáteresztő burkolatokat kell alkalmazni és növelni kell a víz-visszatartáshoz a tározó kapacitását mind a bel- mind a külterületeken.

A klímaváltozás okozta felmelegedés kezelése jelentős energiaellátási fejlesztést fog igényelni. A téli fűtési szezonban ugyan energia-megtakarítás várható, de a nyári hűtés energiaigénye meghaladja a téli megtakarítást.

Az energiaigény növekedése hagyományos energiaellátási struktúrával, egyre költségesebb energiatermelő beruházással és üzemeltetéssel lenne kielégíthető, amely fékezne a fenntartható fejlődést. Ennek elkerülése érdekében teendő első lépés az általános energiatakarékosságra való nevelés, szemléletformálás, a fűtést (hűtést) szolgáló városi infrastruktúra fejlesztése, valamint az épület-energetikai hatékonyságra törekvő tervezés-beruházás, amelyekkel mérsékelhető az energiafogyasztás.

Az üzemeltetés költségigénye csökkenthető a hatékonyabb energiagazdálkodással, hagyományos energiahordozók mellé a megújuló energiahordozók nagyobb részarányú bevonásával. A megújuló energiahordozó hasznosításához szükséges beruházás ugyan költségigényes, de idővel az üzemeltetési költségeiben megtérül.

II. Társadalmi fenntarthatóság

A társadalmi fenntarthatóság: az emberek alapvető igényeinek a kielégítését, a jó kormányzást, (jogkövetés, fogékonyság a társadalmi szükségletek iránt, esélyegyenlőség, átláthatóság) az egészségmegőrzést, egészségtudatosságot, a szolidaritást, közösségi kapcsolatok erősítését érthetjük.

Lépések a fenntarthatóság felé:

- A demokratikus döntéshozatal (szubszidiaritás);
- A közösséget és a korosztályokat összetartó szolidaritás;

- A szegregáció elleni küzdelem;
- Közösségépítés különböző szinteken és formákban.

Az I. kerület társadalmi fenntarthatóságának témakörében Budapest kerületeivel ellentétben a hangsúly kevésbé a leszakadó társadalmi rétegeken van (szegregált területek a kerületben nincsenek). Azonban a kerületnek is megvannak a jellemző társadalmi problémái, amelyek hosszú távú kezelést igényelnek. Ilyen például a kerület lakosságának elöregedése, a Várnegyed elnéptelenedése. A társadalmi fenntarthatóságnak, mint horizontális célkitűzésnek alárendelve a jövőbeli fejlesztéseknek hozzá kell járulni ahhoz, hogy a Kerület a jövő generációk, kisgyermekes családok számára vonzó életfeltételeket biztosítson.

III. Gazdasági fenntarthatóság

A fenntartható városfejlődés gazdasági szempontból olyan diverzifikált, a válságoknak ellenálló helyi gazdaságot jelent, amelynek magas a termelékenysége, hozzáadott értéke és innovációs szintje. Az innováció előfeltétele a minőségi oktatás, a kutatás és fejlesztés, az erős kis- és középvállalkozások, valamint a fenntartható fejlődés melletti elkötelezettség.

Lépések a fenntarthatóság felé:

- Több lábon álló (diverzifikált) helyi gazdaság;
- Magas termelékenység és innovációs szint;
- A helyi kis és középvállalkozások támogatása;
- A kutatás-fejlesztés támogatása.

A gazdasági fenntarthatóság témakörben, a kerületben prioritást élvez a fenntartható turizmusfejlesztés. Ez egyaránt jelenti az idegenforgalom által túlterhelt területek tehermentesítését, a turizmus diverzifikációját, a természeti és épített örökség megóvását, valamint a turisták és a helyi lakosság igényeire alapozott fejlesztések egyensúlyát.

A 2008-2009-es pénzügyi és gazdasági válság, valamint a 2019-ben kitört COVID-járványtapasztalataira építve a gazdasági fenntarthatóság szerves része egy olyan vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása, amely egy esetlegesen bekövetkező globális válság idején is védelmet biztosít a helyi kis- és középvállalkozások számára. Egy ilyen ösztönző környezet hozzájárul a recesszió hatásainak mérsékléséhez, valamint az egyenletes fenntartható gazdasági növekedéshez.

Partnerség és együttműködés

Partnerségi egyeztetés szabályai

A partnerségi egyeztetést a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet, valamint a partnerségi egyeztetés szabályairól szóló 6/2017. (II.23.) sz. önkormányzati rendelet szabályozza.

A partnerségi rendelet lefekteti a koncepció, stratégia, rendezési eszközök, településképi arculati kézikönyv és rendelet készítésének és módosításának partnerségi egyeztetési keretrendszerét. A dokumentum meghatározza továbbá a kerület gazdasági, kulturális, civil, egyházi és önkormányzati szereplőinek azon körét, amelyeket szükséges bevonni a partnerségi folyamatba.

A tervezési munka során a partneri egyeztetések célja egymás igényeinek, problémáinak, elképzeléseinek megismerése, a programok összehangolása, finomítása. A programmal kapcsolatos konkrét és releváns vélemények a feldolgozást követően, illetve a lehetséges keretek figyelembe vétele mellett beépülnek a dokumentumokba.

A partnerek köre:

- Budapest Főváros I. kerületének lakossága
- Érdekképviselői, civil és gazdasági szervezetek, egyházak (beleértve a környezetvédelmi érdekek képviselőit létrehozott, politikai pártok és érdekképviselőnek nem minősülő egyesületek)

Együttműködés civil szervezetekkel, lakossággal

A civil szféra minden társadalmi kérdésben egyre inkább része az érdekfeltárási, érdekegyeztetési és döntési rendszereknek. A településfejlesztés éppen alapvetően koordinatív jellege folytán érdekelt a civil szféra intenzív részvételében. Ezt a kapcsolatot „teszi kötelezővé” az uniós partnerség elve.

A városfejlesztés folyamatában az állampolgárok aktív részvételére van szükség. A társadalomnak a nem kormányzati szervezeteken keresztül történő bevonására nagy hangsúlyt szükséges fektetni. A folyamat korai szakaszában való részvétellel hozzájárulhatnak a tervezési folyamat nagyobb sikeréhez, és az eredménytelen beruházások elkerüléséhez. A társadalmi közmegegyezés nem csupán a helyi és regionális kezdeményezések sikere szempontjából fontos, hanem azért is, mert élénk gazdasági környezetet teremt a külső gazdasági befektetők és szereplők számára.

Budavár Önkormányzata elkötelezett abban, hogy a fejlesztési dokumentumok valóban iránytűként szolgáljanak a Kerület jövőjének megteremtésében. Az ehhez vezető út pedig a széleskörű egyeztetés, a lakosok és a városban élők megszólítása, a közös munka és gondolkodás.

Együttműködés szomszédos kerületekkel

Budapest Főváros I. Kerület belső kerület. A szomszédos kerületi önkormányzatok: Budapest Főváros II. Kerület Önkormányzat, Budapest Főváros V. Kerület Belváros-Lipótváros Önkormányzata, Budapest Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata és Budapest Főváros XII. Kerület Hegyvidéki Önkormányzat.

A főváros és vele együtt élő környezete (közel 3 millió fő, az ország lakosságának mintegy 30%-a) együtt alkotja a budapesti funkcionális várostérseget, a budapesti gazdasági tér még ennél is nagyobb kiterjedésű és jelentőségű. Budapest és várostérsege a népesség, a jövedelem és a tőkekoncentráció

tekintetében kiemelkedő az ország más térségeihez viszonyítva és ezzel arányosak a közlekedés terén jelentkező terhelések, igények. A térségen belüli intézményesített együttműködés alacsony hatékonyságú, az együttműködés szintje jelenleg nem megfelelő, a térségi pozíció megerősítése érdekében szorosabb kapcsolat szükséges.

A Budapesti várostérség nemzetközi, országos és regionális szerepkörének alakításában Budavár is szerepet játszik sajátos adottságaival, megvalósított fejlesztéseivel, ugyanakkor e szerepkörök önálló értelmezése a kerület szintjén csak korlátozottan tehető meg. A kerületek mindegyike hozzájárult ennek a kivételes pozíciónak a kialakításához, és jövőben a komparatív előnyökre építve és egymással együttműködve érhető el előrelépés szinte minden fontos területen.

II. CÉLRENDSZER

JÖVŐKÉP

Budavár hatékonyan felkészül a klímaváltozás okozta kihívásokra, fenntartható és élhető környezetet biztosít lakóinak, civil és gazdasági szereplőinek, támogatja a digitális technológiák közösségi célú terjedését, a természeti környezettel és az épített örökséggel felelősségteljesen gazdálkodik

Átfogó célok	Á1: A kerület élhetőségének javítása, a lakónépesség jólétének fenntartása (TÁRSADALOM)	Á2: Klímatudatosság és energiahatékonyság fokozása, a helyi értékek megőrzésének figyelembevételével (KÖRNYEZET)	Á3: Innovatív és alkalmazkodó gazdasági szerkezet feltételeinek javítása (GAZDASÁG)	
Tematikus és területi részcélok	R1: Lakossági igényekhez alkalmazkodó, fenntartható kerületi szolgáltatások kialakítása	R5: A kerület jövőbeli funkcionális központjának kijelölése és a távlati fejlesztések meghatározása		
	R2: Befogadó társadalmi környezet, erős helyi identitás és közösségi kezdeményezések támogatása	R6: A kerület adottságait kiaknázó turisztikai fejlesztések megvalósulásának támogatása és más funkciókkal történő összehangolása		
	R3: A kerületi szabadidős és sporttevékenységek feltételeinek javítása	R7: Fenntartható, tudatos, XXI. századi igényeket kielégítő közlekedésfejlesztés	R8: Gyógyturisztikai fejlesztések	
	R4: Lakhatási feltételek javítása		R9: Vállalkozásbarát gazdasági környezet megteremtése	
	R10: Kerületi zöldfelületi rendszer fejlesztése			
	R11: Élő Várnegyed: A Várnegyed kulturális szerepkörének és épületállományának fejlesztése			
	R12: A Déli Pályaudvar és környezetének komplex fejlesztése			
	R13: A Duna-part komplex fejlesztése			
	Horizontális elvek	H1: Értékőrző és megújuló szemléletű, tudatos és kezdeményező városfejlesztés – partnerségben a kerület lakosaival, civil, gazdasági és kulturális szereplőivel, az Önkormányzat koordinálásával		
		H2: Klímatudatosság, energiahatékonyság és fenntarthatóság elvének figyelembevétele valamennyi fejlesztésben		
H3: Digitális és okos technológiák elterjedésének elősegítése, támogatása				
H4: A természeti és épített környezet vonatkozásában az értékvédelmi szempontok érvényesítése és betartása				

A koncepció célrendszerének keretét a **HORIZONTÁLIS CÉLOK** (szemléleti alapvetések) mellett az **ÁTFOGÓ CÉLOK** alkotják, amelyek a kívánt jövő elérését szolgáló, több ágazatot, tematikát is átfognak.

Ezek együttes figyelembevételével kerültek meghatározásra a **TEMATIKUS ÉS TERÜLETI CÉLOK (RÉSZCÉLOK)**, melyek megvalósítása eredményeként Budavár a jövőben alkalmassá válik a kitűzött jövőkép elérésére.

A helyzetelemzés feltárta a fejlesztés szempontjából fontos azon összefüggéseket, amelyek alapján az átfogó célok nem különíthetők el élesen egymástól, ami azt jelenti, hogy a célok sem csoportosíthatók kizárólag egy-egy átfogó cél alá. Ennek összefüggéseit a 2.3. fejezet táblázatban mutatja be.

II.1 A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása

Budavár egyensúlyának hosszú távú fenntartása érdekében kiemelt **TÁRSADALMI** célkitűzés, hogy javítsa népességmegtartó erejét. A Várnegyed területén a népességmegtartás fokozottan érvényes, a gazdasági érdekek nem eredményezhetik a lakófunkció háttérbe szorulását. A kerület népessége lassú mértékben ugyan, de folyamatosan csökken, emellett kiugróan magas a kerület öregségi indexe (idősek fiatalokhoz viszonyított aránya). Ezzel összefüggésben, bár a természetes fogyás mértéke kitartóan enyhült, továbbra is minden évben többen halnak meg, mint ahányan születnek. Budavár Önkormányzatának célja, hogy enyhítsen a kerület erőteljes elöregedésén, és az egyéb negatív demográfiai folyamatokon. A lakónépesség arányán belül cél az aktív keresők, fiatal kisgyermekes családok részarányának növekedése. A kerület a már meglévő erős turisztikai, közigazgatási, irányítási funkciói mellett az a kulturális vonzerejét is növeli lakói számára. A 2020-as évben kitört koronavírus-járvány felértékelte a szociális segítségnyújtás jelentőségét. A Budavári Önkormányzat célja a járványhelyzet sújtotta, hátrányos helyzetű és veszélyeztetett csoportok számára kedvezményrendszer kidolgozása, pl. lakhatási támogatás nyújtása, segélyezési rendszer kidolgozása, alapjövedelem biztosítása, stb.

Ezért a fejlesztések során elsődleges szempont, hogy a kerület **ÉPÍTETT ÉS TERMÉSZETI KÖRNYEZETE** vonzóvá váljon a beköltöző fiatalabb népesség, és a kisgyermekes családok számára, s a már itt lakó fiatalabb népesség helyben maradjon. Ennek érdekében a kerület minőségi közszolgáltatásokat nyújt, és fejleszteni kívánja a lakásállományát. Emellett a zöldfelületek, a sport és egészségügyi infrastruktúra fejlesztésével, valamint egy lokálpatrióta, összetartó és szolidáris közösség megteremtésével a terhelés csökkentésével, a skanzen hatás oldásával, és a szolgáltatások megtelepedését ösztönző helyi gazdaságpolitikával is a kerület népességmegtartó erejének javulásához kíván hozzájárulni többek között. Budavár Önkormányzatának kiemelt célja az épített és kulturális örökségen, egyedülálló városképen alapuló, fenntartható turizmusfejlesztés, mely hozzájárul a turizmus egyenletesebb területi eloszláshoz, illetve a környezeti terhelés csökkentéséhez.

Budavár **GAZDASÁGA** fenntartható módon erősödjön, a térség látogatói vonzereje az épített és kulturális örökségen, a műemléki környezetén és az egyedül álló városképi látványára épül, idegenforgalmi jelentősége mellett a helyi gazdaság támogatása a cél. Ezen túl a gyógyturizmusban rejlő lehetőségek intenzívebb kihasználásával hozzá kíván járulni a turisztikai szolgáltatások színesítéséhez, területi eloszlásuk javításához. A vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása, a meglévő

vállalkozások helyben tartása, valamint újak megtelepedésének ösztönzése pedig a fenntartható, és a helyi lakosok igényeit szem előtt tartó gazdaságfejlesztéshez járulnak hozzá.

Az átfogó célok meghatározásakor a kerületspecifikus tényezők mellett nem lehet figyelmen kívül hagyni a kormányzat 2014-2020-ra, valamint 2021-2027-re tervezett, meghatározott célkitűzéseit, amely szerint az országban tervezett fejlesztések közvetve vagy közvetlenül a gazdaságfejlesztés, foglalkoztatás növekedését, a társadalmi versenyképességet és a társadalmi összetartozást szolgálják.

Az I. kerület abban a szerencsés helyzetben van, hogy a helyi sajátosságokból következően célrendszerünket igyekszünk a kormányzati célkitűzésekhez illeszteni, bár a Várnegyed területén új irodai funkciók létesítése – véleményünk szerint – nem szolgálja a kerületi lakosság és a kulturális turizmus érdekeit.

Az I. kerületet érintő, 2022-ben hatályos kormányrendeletek az alábbiak:

- A Várbazár, valamint a budavári királyi kertek rekonstrukciójához kapcsolódó beruházások megvalósításával összefüggő közigazgatási hatósági ügyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánításáról szóló 311/2011. (XII.23.) sz. Kormányrendelet
- A „Miniszterelnökség budavári elhelyezéséhez szükséges felújítási és építési feladatok a budai várnegyed területén” programhoz kapcsolódó beruházások megvalósításával összefüggő közigazgatási hatósági ügyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánításáról és az eljáró hatóságok kijelöléséről szóló 227/2014. (IX.4.) sz. Kormányrendelet
- Az állami tulajdonban levő ÉMI Nonprofit Kft. állami építési beruházásokkal kapcsolatos egyes műszaki szolgáltatási feladatok elvégzésére vonatkozó kijelöléséről szóló 51/2016. (III.17.) sz. Kormányrendelet
- A Budavári Palota területén, valamint a De la Motte-palotát érintően a Nemzeti Hauszmann-terv keretében megvalósuló beruházásokkal összefüggő közigazgatási hatósági ügyek kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánításáról szóló 210/2016. (VII.21.) sz. Kormányrendelet
- A Pénzügyminisztérium budai Várnegyedben történő elhelyezésével kapcsolatos beruházás megvalósításával összefüggő közigazgatási hatósági ügyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánításáról és a beruházás kiemelten közérdekűvé nyilvánításáról szóló 225/2018. (XI.29.) sz. Kormányrendelet
- A Budai Palotanegyed területén megvalósuló kiemelten közérdekű beruházások megnevezéséről, valamint az ingatlanok vagyonkezelési feladatainak ellátásáról szóló 313/2018. (XII.27.) sz. Kormányrendelet

Az átfogó célok elérése érdekében elengedhetetlen feltételek:

- Klímavédelmi célok érvényesítése, beleértve a mobilitáshoz kapcsolódó és az energiahatékonyságra vonatkozó intézkedéseket is, amelyek javítják a városi klímát
- Digitalizáció elősegítése, támogatása az önkormányzat és egyéb szereplők által megvalósításra kerülő fejlesztésekben
- Az európai uniós forrásokra való minél hatékonyabb pályázás, és a szűkösen rendelkezésre álló források legoptimálisabb felhasználása;

- A helyi gazdaság versenyképességének és térségi szerepének javítása a gazdasági aktivitás elősegítése és a tudásalapú ágazatok bővítése által;
- Az önkormányzat gazdasági szerepének és aktivitásának növelése (városmarketing, adópolitika, befektetés-ösztönzés) révén befektetőbarát vállalkozási környezet megteremtése új vállalkozások megtelepedése és a már meglévők helyben tartása céljából;
- A helyben tartást, identitástudatot és helyi közösségek erősítését szolgáló programok, akciók;
- A K+F+I tevékenységek erősítése;
- Hiányzó infrastrukturális elemek (pl. Várnegyed teljes akadálymentesítése, és belső közlekedési kapcsolatnak javítása) megvalósítása;
- KKV-k gazdasági aktivitásának és versenyképességének növelése;
- A turisztikai értékek kiemelését segítő városi zöldfelületi és közterületi rendszer elemeinek javítása;
- A turizmus negatív hatásainak enyhítése;
- Idegenforgalom fejlesztése a gyógyvizekre (gyógyturizmus) és a meglévő kulturális adottságokra építve;
- A műemléki értékekkel való gazdálkodás, épített örökségek fejlesztése (Budai Vár).

II.2 Horizontális elvek meghatározása

H1: Értékőrző és megújuló szemléletű, tudatos és kezdeményező városfejlesztés – partnerségben a kerület lakosaival, civil, gazdasági és kulturális szereplőivel, az Önkormányzat koordinálásával

A Budavári Önkormányzat elkötelezett a kezdeményező városkormányzás, városfejlesztés elve mellett. Az önkormányzat – követve a Fővárosi Önkormányzat hasonló szerepvállalását – folyamatosan javítja a szervezetének eljárásrendjét, irányítási és működési szervezetének kapacitását a szolgáltatások minőségének javítása érdekében, együttműködve a kerületi szereplőkkel (lakossággal, gazdasági szervezetekkel, civilekkel, egyházakkal stb.).

A Budavári Önkormányzat legfőbb célja, hogy minden társadalmi réteg számára elérhető, az adott igényekhez rugalmasan alkalmazkodó, emberközpontú szolgáltatásokat nyújtson, mindezt korszerű megoldásokkal, kezdeményező magatartással és együttműködve a kerületi szereplőkkel a következő, legfontosabb területeken:

- megfizethető lakhatás biztosítása (bérlet és szociális lakás alapon egyaránt) a közelmúltban létrehozott kerületi lakásügynökség segítségével
- egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés szélesebb körű biztosítása
- szociális infrastruktúra felkészítése a kerület társadalmi kihívásaira (demográfiai folyamatok, szegénység)
- idősellátás intézményrendszerének fejlesztése

H2: Klímatudatosság, energiahatékonyság és fenntarthatóság elvének figyelembevétele valamennyi fejlesztésben

A Kerületi Önkormányzat elkötelezett a klímavédelem, a fenntarthatóság mellett, vállalása a helyi széndioxid-kibocsátás 40%-os csökkentése 2030-ig. A kitűzött cél megvalósulása érdekében a városüzemeltetés különböző területein, valamint a településrendezési eszközökben és a kerületben tervezett fejlesztések során érvényre kell juttatni:

- az energiamegtakarítást eredményező megoldásokat (épületek energetikai adottságai, fűtése, hűtése; zöldebb közlekedés; energiahatékony közműszolgáltatás),
- a megújuló erőforrások széles körű használatát (napelem program, geotermikus energia hasznosítása), valamint
- a hulladékok hasznosítását, megelőzését a körforgásos gazdálkodás megvalósításának jegyében.

Az épületállomány és kiemelten a közterületek rendezése, átépítése során a klímahatásoknak, szélsőséges időjárási viszonyoknak ellenálló, a klímahatásokat mérséklő megoldásokat kell alkalmazni az alábbi eszközöket előtérbe helyezve:

- a szélsőséges körülményeknek ellenálló, nagyobb intenzitású zöldfelületek kialakítása,
- árnyékolást, kondicionálást biztosító lombos faállomány arányának növelése,
- mesterséges árnyékoló felületek létesítése (napvitorlák, hűsítő szigetek),
- vízarchitektúrák alkalmazása (szökőkutak, párapuk, díszmedencék),
- ivókutak hálózatának bővítése,
- villámárvizek kezelését, csapadékvizek helyben hasznosítását elősegítő megoldások (vízáteresztő, csapadékfelszívó burkolatok, tározók, zöldfelületi hasznosítás – pl. esőkertek kialakítása)
- magasabb albedójú felületek, tetők, illetve zöldtetők kialakítása.
- viharkároknak ellenálló épített környezet, közlekedési és közműinfrastruktúra kialakítása, a szükséges beavatkozásokat sérülékenységi felmérés (épített környezet, természeti értékek – felszíni és felszín alatti vizek, gyógy- és termálvízkészlet, barlangok, pincék, műemlékek, élőhelyek, védett élőlények stb.) alapján kell megtervezni.
- Az épített környezet és örökség védelme érdekében a Fővárosi Önkormányzattal való szorosabb együttműködés kiemelt cél a tetőtáj és a Duna-part arculatának megőrzéséért.

Fenti, klímavédelmi intézkedéseket nemcsak az Önkormányzat által végzett beruházásoknál (köztér-átépítések, intézmények, bérlakások korszerűsítése) hanem a külső, magánpiaci, vagy állami szereplők által végzett projektek esetén is érvényre kell juttatni körültekintő szabályozás, településrendezési szerződés vagy egyéb lobbitevékenység segítségével. A környezetbarát, klímavédelmi megoldások egyik jó eszköze az egyre jobb környezeti teljesítményt megkövetelő EMAS környezetirányítási rendszer

bevezetése a műszaki közszolgáltatást végző társaságok esetében, vagy az ilyen minősítéssel működő vállalatok számára kedvezmények biztosítása.

Az Önkormányzat folyamatosan vizsgálja a magántulajdonosok, helyi lakosok számára rendelkezésre álló pályázati források lehetőségét is és segítséget nyújt azok igénybevételében tájékoztatással, szaktanácsadással. Mindemellett folyamatos szemléletformálást végez egyrészt a környezeti állapot és a környezeti kockázatok rendszeres elemzésével és nyilvánossá tételével (környezeti állapotértékelés keretében), valamint az oktatás-nevelési intézményeken és különböző rendezvényeken végzett szemléletformálási akciók, kampányok megszervezésével.

Kapcsolódó külső tervanyagok:

- Budapest Főváros I. kerület (Budavár) Klímastratégiája
- I. kerületi Fenntartható Energia és Klíma Akcióterv (Sustainable Energy and Climate Action Plan, SECAP) – kidolgozás alatt

H3: Digitális és okos technológiák elterjedésének elősegítése, támogatása

A 2021-2027-es Európai Unió tervezési időszak egyik kiemelt fejlesztési területe a digitális technológiák fejlesztése, amely megjelenik nem csak a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Pluszban (TOP Plusz), hanem ebben a ciklusban először egy korábban nem létező Operatív Programban, a Digitális Megújulás Operatív Program Pluszban (DIMOP Plusz).

Az I. kerület településfejlesztési koncepciójának harmadik horizontális célja a 21. század egyik legnagyobb technológiai vívmányának, a digitális (adatalapú) infokommunikációs rendszerek és szolgáltatások elterjedésének elősegítése. A digitális technológiák, amelyek belépőt jelentenek az okos (smart) technológiák és végeredményben az okos (smart) city kialakulásának alapfeltételei meghatározzák napjaink társadalmi-gazdasági fejlődését. A fejlődés alapfeltétele a társadalmi igény és alkalmazkodóképesség egyidejű megléte a digitális technológiát fejlesztő és terjesztő szolgáltatókkal. A digitális kompetenciák eltérő szintű megléte a lakosság körében előrevetíti a közösségek (beleértve az önkormányzat) szerepét is a felzárkóztatásban.

A digitális megoldások elterjesztésével a fő cél a kerület valamennyi szereplője számára magasabb szintű életminőség elérése, amelynek számos területe közül az egyik legfontosabb közérdek a klímatudatosságra, karbonsemlegességre törekvés. A kerületi önkormányzat támogatja azt a fővárosi célt, amely a digitális technológiákra úgy tekint, mint a környezeti, társadalmi, életminőségi és gazdasági kihívásokra, a klímaváltozásra, a levegőszennyezettségre, a városi közlekedés átalakítására, a társadalmi esélyegyenlőség megteremtésére, az egészségmegőrzésre és végülként a jobb életminőség elérésére alkalmas megoldások összességére.

H4: A természeti és épített környezet vonatkozásában az értékvédelmi szempontok érvényesítése és betartása

Az I. kerület Budapest egyik legjelentősebb örökségi értékekben bővelkedő kerülete. A kerületben világörökségi és világörökségi várományos területek, műemléki védettség alatt álló területek és építmények, nemzeti és történelmi emlékhelyek, valamint fővárosi és kerületi helyi védelem alatt álló építmények, utcaképek, homlokzatok, táj- és kertépítészeti alkotások, tájkarakter és növényzet található.

Budapest I. Kerület Budavári Önkormányzat számára az értékvédelem kiemelt prioritást élvez. Az Önkormányzat 2017-ben elkészítette Hagyomány és Megújulás című, Budapest I. kerületének Településképi Arculati Kézikönyvét, majd megalkotta a településképi védelméről szóló 18/2017. (IX. 29.) számú önkormányzati rendeletet. A magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet megalkotását követően és annak felhatalmazása alapján az Önkormányzat 2016-ban megalakította a Budavári Értéktárat, annak érdekében, hogy olyan helyi értékeket őrizzen meg, amelyek a kerület szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak. A Budavári Önkormányzat megalkotta 22/2007. (X.31.) sz. Kt. rendeletét a Helyi Tervtanács létrehozásáról és működéséről a helyi környezet, illetve építészeti örökség védelme szempontjából jelentős építészeti–műszaki tervek szakszerűségének biztosítása érdekében, valamint az erre vonatkozó jogszabályok összehangolt érvényre juttatása céljából.

A Budavári Önkormányzat a Fővárosi Önkormányzattal és más örökségvédelmi feladattal felruházott önkormányzattal, államigazgatási szervvel és szervezettel együttműködve a településfejlesztési koncepcióban nevesített valamennyi cél megvalósítása során érvényesíti a természeti és épített környezet vonatkozásában az értékvédelmi szempontokat.

II.3 Részcélok és a beavatkozások területei egységeinek meghatározása

A 3 átfogó cél megvalósulását 13 db rész cél segíti. A rész célok egy része tematikus (társadalmi, gazdasági, környezeti) másik részük a Kerület egy konkrét területi egységére fókuszál. Az alábbiakban kerülnek bemutatásra ezek a célok.

R1: Lakossági igényekhez alkalmazkodó, fenntartható kerületi szolgáltatások kialakítása

A kerület demográfiai folyamatai közül a lakosság elöregedése tekinthető a legfontosabbnak. A kerület vándorlási egyenleg 2012-2017-ig pozitív volt, ám azóta lényegében stagnál. Az első kerületben élők jövedelmi és iskolázottsági mutatói meghaladják a fővárosi és országos átlagot.

Budavár Önkormányzatának kiemelt célja, hogy színvonalas humán közszolgáltatások biztosítása révén kielégítse a nagyszámú idős lakosság igényeit, és az itt élő, illetve a

potenciálisan beköltöző fiatalabb generáció tagjai számára is erősítse a kerület vonzerejét. A kerület számára fontos cél, hogy az itt élő idős emberek számára elérhetővé tegye a különböző idősgondozással kapcsolatos szolgáltatásokat (házi segítségnyújtás, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, Idősek Klubja) elérhetővé tegye, és a növekvő igényekhez igazítsa azok kapacitásait.

A fiatalok számára nyújtandó egyik legfontosabb szolgáltatás a lakhatási feltételek javítása. A kerületben kiemelten magas ingatlanárak megnehezítették a fiatalok számára a lakásvásárlást, lakásbérletet, ami a beköltözések számának stagnálásában is megmutatkozik. Az előregedés mérséklésének egyik eszköze lehet a fiatalok bevonása, megfelelő lakhatási körülmények megteremtésével. Az önkormányzat hosszú távú célja, hogy megfizethető, fenntartható bérletrendszer alakítson ki, új bérletlakások építését valósítsa meg, valamint segítséget nyújtson a kisgyermekkorú nevelésben a bölcsődei, óvodai kapacitásfejlesztések segítségével.

A kerületben fontos cél, hogy azoknak a kerületért dolgozó, alacsonyabb fizetéssel rendelkező közalkalmazottaknak, (egészségügyi, szociális intézményekben, iskolákban, óvodákban, bölcsődékben dolgozók, rendőrök, tűzoltók, mentősök, hivatali köztisztviselők) akik nem engedhetik meg maguknak piaci árú bérletet a kerületben, lakhatása is támogatásra kerüljön. Ennek érdekében a Budavári Lakásügynökség igyekszik felvenni a kapcsolatot azon tulajdonosokkal, akiknek a kerületben üresen álló lakása van és azt biztonságos módon szeretnék kiadni, illetve megoldást kínálni azon tulajdonosoknak is, akik lakásuk felújítását nem tudnák önerőből megoldani¹.

Kiemelten fontos célja a kerületnek a már több éve folyamatosan zajló akadálymentesítés kiterjesztése további közszolgáltatást nyújtó intézményekre és közterületekre, hiszen az akadálymentes környezet nagyban hozzájárul az itt élő idős népesség, a kisgyermekes családok és a mozgássérült emberek életszínvonalának emelkedéséhez. Budavár Önkormányzata a fogyatékkal élőkkel nem csak az akadálymentesítés terén fordít kiemelt figyelmet, hanem például a kerület összes óvodájában fogadják a fogyatékos gyermekeket. Emellett a bölcsődei ellátás során kiemelt figyelmet kapnak sajátos nevelési igényű gyermekek. A kerület célja, hogy ezeket a szolgáltatásokat fenntartsa, szükség esetén bővítse, színvonalukat emelje.

A fejlett közszolgáltatások biztosítása érdekében Budavári Önkormányzat kiemelt figyelmet fordít a kerületi egészségügyi szolgáltatás fejlesztésére és korszerűsítésére, ezért az egészségügyi intézmények felújítását, bővítését és akadálymentesítését tovább folytatja. Kiemelt célja, hogy a magas színvonalú járóbeteg-szakorvosi ellátását, mely nagymértékben alkalmazkodott az idősödő népesség krónikus betegségeinek kezeléséhez, fenntartsa és a jövőben változó igényekhez igazítsa. A betegellátás fejlesztése mellett a kerületnek fontos célja az egészségügyi prevenciók tevékenység bővítése, a népesség minél nagyobb arányú bevonásával.

¹ a lakásügynökség szerződésben szükség esetén vállalja a lakás felújítását is, a felújítás költségét pedig a lakás bérleti díjából a megegyezés útján megállapított kedvezmény fogja fedezni.

A kerület önkormányzatának fontos, hogy szociális szolgáltatásai elérhetőek legyenek a rászorulóknak számára, ezért nyomon követi a különböző társadalmi kockázatok alakulását (pl. ismeretes, hogy a kerületben magas az egyszülős családok száma), és igyekszik ehhez mértékkel kialakítani ellátásait.

Lehetséges beavatkozások:

- A házi segítségnyújtás és jelzőrendszer bővítése
- Idősek Klubjában kapacitásbővítése
- Lakhatási feltételek javítása a fiatal lakosság körében
- Kihasználatlan lakások arányának csökkentése a Budavári Lakásügynökség segítségével
- Orvosi ellátás igényekhez való alakítása
- Prevenció és szemléletformálás
- A szociális ellátásban résztvevő intézményi szolgáltatások körének igényekhez igazított rugalmas bővítése, szakemberek képzése;
- Igényekre alapozott, az intézmények együttműködésével megvalósuló fenntartható programok megvalósítása
- Időotthon kialakítása
- Bölcsődei férőhelyek számának növelése
- Önkormányzati feladatok és szolgáltatások hatékonyabbá tétele, kiszervezése a Budavári Játszótér Üzemeltető Közhasznú Nonprofit Kft. (BUJSZ) részére

R2: Befogadó társadalmi környezet, erős helyi identitás és közösségi kezdeményezések támogatása

A Budavári Önkormányzat a törvények adta lehetőségeken keresztül eltökélten küzd az egyenlőtlenségek mérséklése, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása érdekében. Az Önkormányzat kiáll az előítéletektől és a diszkriminációtól szenvedő társadalmi csoportok jogainak biztosítása és érvényesítése mellett, ide értve a nemi, nemi identitásbeli, a nemzeti-etnikai diszkrimináció, a kor, egészségi állapot, vallás, vagy egyéb alapú megkülönböztetéseket.

A nők elhelyezkedési nehézsége, bérhátránya, egyenlőtlen előmeneteli lehetősége merül fel, bizonyos foglalkoztatási területeken részvételük lakosságarányosan alacsonynak tekinthető. A hajléktalanok, fogyatékosok egyes szociális, egészségügyi, jogi ellátásokhoz korlátozottan férnek hozzá. Az Önkormányzat a szolgáltatások megszervezését az esélyegyenlőség figyelembevételével biztosítja, a társadalmi többség által elérhető módon, de mindazon korlátozó tényezők kiküszöbölése vagy mérséklése mellett, amely megakadályozza vagy megnehezíti a hozzáférést.

Az Önkormányzat célja, hogy a kerületi identitástudatot erősítse olyan módon, hogy az hozzájáruljon a lakosság helyben tartása mellett erős helyi közösségek, kezdeményező magatartásának kibontakozása és érdekérvényesítő tevékenységének létrejötté érdekében.

Lehetséges beavatkozások:

- Szemléletformáló programok támogatása a lakosság, a munkáltatók, civil szervezetek közreműködésével, bevonásával az előítéletekkel érintett körében
- Az önkormányzati helyi esélyegyenlőségi tervek, dokumentumok aktualizálása;
- A társadalmi befogadást erősítő civil szervezetek szakmai támogatása;
- Társadalmi problémákra reagáló szakmaközi műhelyek, workshopok szervezése;
- A kulturális sokszínűség mint érték melletti kiállást biztosító programok támogatása;
- Mozgáskorlátozottak, fogyatékkal élők, roma nemzetiségűek, nők, fiatalok és időskorúak életmódjának támogatása különböző eszközökkel;
- Kulturális együttműködést életre hívó kezdeményezések, programok szervezésének támogatása

R3: A kerületi szabadidős és sporttevékenységek feltételeinek javítása

A kerület zöldterületi ellátottsága – azaz az egy főre jutó közcélú zöldfelületek aránya – kiemelkedően kedvező a kerületben történelmileg fennmaradt nagy kiterjedésű közparkoknak (Gellért-hegy, Tabán, Vérmező) köszönhetően. Alapvető célkitűzés, hogy e kedvező adottságot megőrizni, és a jövő generációk számára gondozni, továbbfejleszteni szükséges. A fejlesztések során figyelembe kell venni, hogy a kerület központi pozíciójából fakadóan a rekreációs területeknek nem csak a helyi, hanem az egész fővárosi lakosság, és az ide látogató turistaforgalom számára is jelentősége van, ez által fokozott terhelésnek vannak kitéve, így intenzív fenntartást igényelnek. A szabadidős területeket a sokrétű (különböző generációk, célcsoportok) számára, a multifunkcionalitást előtérbe helyezve szükséges kialakítani: szabadtéri sportlétesítmények, pihenő- és találkozóhelyek létesítésével.

Budavár Önkormányzatának célja a kerület közparkjainak és egyéb szabadtereinek rekreációs értékének növelése, a változatos szabadidős használatának erősítése, a passzív rekreációs parkhasználat területi és zöldfelületi igénye mellett az aktív pihenés területeinek kialakítása, minden korosztály számára biztosítva a sportolási és szabadidős tevékenység lehetőségét. A szabadidős területek közötti gyalogos-kerékpáros kapcsolatok erősítése szükséges a terhelő forgalom visszaszorítása, mérséklése mellett. A már meglévő játszóterek, sportpályák, szabadtéri fitness eszközök igény szerinti bővítése mellett különösen célszerű egy mindenki által használható futópálya kialakítása a Vérmező területén.

A kiemelt zöldterületi fejlesztések a Fővárosi Önkormányzattal, valamint részben a Magyar Állammal (Várkapitányság Zrt.) együttműködésben végrehajtott, közös projektek keretében valósulhatnak meg. Az Önkormányzat célja, hogy a helybeli lakosságot minél hatékonyabban bevonja a tervezési folyamatokba, és az általa kitűzött célokat, elveket érvényesítse a megvalósítás során.

Lehetséges beavatkozások:

- **Vérmező rekreációs fejlesztése** (fővárosi önkormányzattal közös projekt - stratégiai tervnek megfelelően, ütemezett megvalósítás 2025-ig): A Vérmezőt jellemzően a közelben élők látogatják, ezért a rekreációs funkciók kialakításánál a helyi lakosság igényeit kiemelten szem

előtt kell tartani. Fontos, hogy minden korosztály számára nyújtson kikapcsolódási lehetőséget a park. Ennek megfelelően az idősebb és a tinédzser korosztály kiszolgálását kell erősíteni. A park területén futókör létesítése, integrált használatú kutyás parkrész kialakítása, a fitnesspark és a Szitakötő játszótér bővítése, fejlesztése szükséges. A területen kulturális tér kialakítása tervezett időszakos közösségi események számára

- **Gellért-hegy rekreációs fejlesztése** (állami és fővárosi projekt, kerületi önkormányzati közreműködéssel - stratégiai tervnek megfelelően, ágazati tervezés és ütemezett megvalósítás 2026-ig): a Gellért-hegyi közpark rekreációs, kulturális fejlesztésének célja az egyedülálló természeti, tájképi és épített örökség védelmének biztosítása mellett a rekreációs funkciók erősítése, a parki infrastruktúra-hálózat megújítása.
- **Horváth-kert rekreációs fejlesztése** (fővárosi önkormányzattal közös projekt, Radó Dezső Terv alapján, átfogó felújítási terv elkészítése és ütemezett megvalósítás 2025-ig): a park megújítása során a lakossági igényekhez igazodó rekreációs funkciókínálat kialakítása.

R4: Lakhatási feltételek javítása

Az I. kerület építészeti örökségekben gazdag épületállománnyal rendelkezik, ebből is adódik, hogy az itt található lakások 60%-a a második világháború előtt épült (ez az arány kétszerese a fővárosinak). A Várterület lakóépületei jórészt az 1870-es évek előtt épültek, jellemzően barokk és klasszicista stílusban, gyakran a török kor épületeinek romjain. Az önkormányzat kiemelt feladata és célja is egyben, hogy a Világörökségi területen található építészeti értékeket méltó formában megőrizze, s a 21. század igényeinek is megfelelő lakásállományt biztosítson a kerületben élőknek. A kerületben a budapesti átlagnál kisebb a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya (3,6%), azonban problémát jelent, hogy főként a történelmi negyedekben előforduló kis alapterületű, rossz benapozású, felújításra váró lakások nem kellően vonzóak az új beköltözők számára. A kerületi önkormányzat tulajdonában 1493 lakás áll. Az önkormányzati lakásállomány jelentős része a Várnegyedben található. Az önkormányzatnak fontos célja, hogy a tulajdonában álló lakásállomány megújuljon, ezért a leendő bérlőknek a (nyílt) pályázat során vállalnia kell a lakások szükség szerinti felújítását. A lakásokért piaci lakbért kell fizetni.

Jelentős változás a 2021. november 18-án hatályba léptetett, a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. tv. módosítása, amely az önkormányzat tulajdonában álló bérlakást a bérlők részére bizonyos feltételek mellett el kell adni².

² A törvénymódosítás legutolsó módosítása szerint kizárólag olyan lakásokat lehetne kedvezményesen a bérlőknek megvenni, amelyek világörökségi helyszínen, annak védőövezetében, műemléképületben találhatóak. A bérlő csak akkor vehetné meg a lakást, ha határozatlan idejű bérleti jogviszonya volt 2020. december 31-én, és annak időtartama visszamenőleg eléri az öt évet.

45. § (1) Ha e rendelkezés hatálybalépését követően világörökségi helyszínen és védőövezetében az önkormányzati, valamint az állami tulajdonú lakásra a 2020. december 31. napján hatályban lévő határozatlan idejű bérleti jogviszony időtartama eléri az öt évet, abban az esetben a lakásra vételi jog illeti meg a (2) bekezdésben megjelölt magánszemélyeket, amennyiben a lakás 1995. november 30. napján

Mindez azt jelentené, hogy a Budavári Önkormányzat tulajdonában lévő többszáz lakás – amelyek többsége a Várban található – fog eladásra kerülni. Az Önkormányzat becslései szerint a jelenlegi bérlakásállomány mintegy 20%-a maradna önkormányzati tulajdonban.

Az I. kerületnek fontos célja az is, hogy a további bérbe adható önkormányzati lakások vonzóak legyenek fiatal családok számára, ezzel is elősegítve a kerület korösszetételének és népességszámának „javítását”. A kerület törekszik a lakások belső (bérlok általi) felújítása mellett további beavatkozások elvégzésére. Az épített örökség értékeinek megőrzésével párhuzamosan modernizálni kívánja a lakásokat, többek között energiahatékonyságot növelő beavatkozásokkal, a kisméretű lakások alapterületének növelésével, és adott esetben a benapozásuk javításával. Az önkormányzatnak célja, hogy a lakófunkció további erősítésének lehetséges módjait feltárja az egyes kerületszervezetekben a fiatal lakosság helyben tartása érdekében (pl. üres telkek, kihasználatlan terek, pincék). Ehhez nagyban hozzájárul a megalapított Budavári Lakásügynökség (ld. R1 rész cél). A lakáshoz jutás feltételeinek javítását a kerületi önkormányzat bérlakásépítéssel is tervezi elérni. A lakásárak és bérleti díjak elmúlt években tapasztalt folyamatos emelkedése mellett, a bérlakások alacsony száma is nehezíti a kerületbe költözés lehetőségét. A lakástörvény várható módosítása megtizedelheti az önkormányzati bérlakásállományt. Ennek mérséklése érdekében az önkormányzat kiemelt célja a bérlakásépítési program elindítása. A tervezett lakásépítés mellett az önkormányzat esetleges lakásvásárlással is növelné a bérlakásállományát.

Az önkormányzati tulajdonban lévő lakások esetében lehetőség van a szétaprózódás felszámolására, nagyobb méretű ingatlanok kialakítására. A tetőtér-beépítést – ha örökségvédelmi indokok nem gátolják – érdemes szorgalmazni, azonban a lakásszám növelése a túlhasznosított területek esetében nem támogatható. A társasházak értékőrző felújítását pályázati programokkal és szaktanácsadással kell segíteni.

Az Önkormányzatnak fontos célja az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrás hasznosításának növelése. Erre kedvező lehetőséget biztosít a napenergia és a geotermikus energia hasznosítása. Az épületeken végrehajtott egyéb energiahatékonyságot növelő beavatkozások mellett az értékvédelmi szempontok figyelembevétele is kiemelt feladat. A cél megvalósítása érdekében a kerület minden lehetőséget megragad pályázati források megszerzésére. Az energiahatékonyság növelése cél mind a kerület tulajdonában lévő lakásállomány, mind pedig az önkormányzat által fenntartott intézmények esetében. A lakásállomány problémáinak sikeres megoldása érdekében a kerületnek célja, hogy a lakásgazdálkodási koncepciójának megalkotása, és annak végrehajtása során az energiahatékonyság

47. § (3) A vételi joggal érintett lakás vételára a forgalmi érték

a) 100 százaléka, amennyiben a vételi jog szempontjából alapul vett bérleti jogviszony időtartama az egyoldalú nyilatkozat közlésének időpontjában 5 év és 25 év közötti;

b) 15 százaléka, amennyiben a vételi jog szempontjából alapul vett bérleti jogviszony időtartama az egyoldalú nyilatkozat közlésének időpontjában eléri vagy meghaladja a 25 évet.

50. § (2) Annak a bérloknek a lakását, aki nem él az e törvényben biztosított vételi jogával, amennyiben az érintett lakásingatlanra vonatkozó bérleti jogviszonya korábban nem szűnik meg, élete végéig csak a bérlok írásbeli hozzájárulásával lehet elidegeníteni.

kiemelt szerepet kapjon, illetve, hogy a lakossági és megújuló energiahatékonysági beruházásokat ösztönözze, szakmai és anyagi támogatás, tanácsadás révén.

Lehetséges beavatkozások:

- Koncepció készítése és végrehajtása a bérlakás-állomány megújítására
- Lakásméret növelése összevonással, meglévő tetőér beépítése, új tetőtéri lakások kialakítása helyett
- Energetikus szakember alkalmazása, önkormányzati apparátus képzése
- Energhatékonyt növelő beruházásokat támogató pályázatokon való indulás
- Megújuló energiaforrások felhasználásának vizsgálata
- Lakossági szemléletformálás
- Lakossági Informatikai infrastruktúra (pl. optikai hálózat) fejlesztése
- Új bérlakások építése, esteleges vásárlása

R5: A kerület jövőbeli funkcionális központjának kijelölése és a távlati fejlesztések meghatározása

A kerület gazdasági életének mozgatórugója egyértelműen az épített (Budai vár, Duna-part) és természeti (Várlejtő, Gellérthegy, Tabán, Krisztinaváros) értékeire épülő turizmus. Az I. kerület „városközpontjában”, a Budai Vár területén azonban turizmus, és az ahhoz kapcsolódó szolgáltatások jelenleg háttérbe szorítják a lakossági igényekre reagáló szolgáltatásokat, így csökken az itt élők életminősége. A kerület komplex megközelítésben kívánja fejleszteni a kerület központját. Ennek részeként oldani kívánja az intenzív idegenforgalmi terhelést a jelenleg turisták által kevésbé látogatott területek (pl. Kapisztrán tér, Vár környéki területek, mint például a Duna-part) „turisztikai övezetbe” való integrálása révén. A turizmusból fakadó, az itt élőket negatívan érintő további hatások (környezetterhelés) enyhítését célozza a közlekedés fejlesztése, mely a forgalom csökkentése és a parkolási helyzet javítása által. Annak érdekében, hogy a Várnegyed és a Polgár város vonzó lakóhely maradjon a már itt élők számára, és azzá váljon a beköltözők számára, a kerületnek kiemelt célja, hogy az itt élők számára nyújtott szolgáltatások száma és színvonala javuljon. Ezért vállalkozásbarát, kiszámítható gazdasági környezet kialakításával és aktív városmarketinggel a helyi kis- és középvállalkozások helyben tartását, újak megtelepedését ösztönzi. A kerületnek célja továbbá az adózói kör bővülésével, új vállalkozások megtelepedésével a helyi iparűzési adóbevételek egyenletes növelése. Az iparűzési adókból származó bevételek az önkormányzat legfontosabb pénzügyi eszköze a helyi fejlesztések megvalósítása során. A forgalomcsillapított, elérhető szolgáltatások közvetlenül is az itt élők érdekeit szolgálják, de egyben hozzájárulhatnak a helyi, összetartó közösség fejlődéséhez, hiszen mind a kis szolgáltató egységek, mind a gyalogosbarát közterek javítják az interakciók létrejöttének esélyét.

Lehetséges beavatkozások:

- Kapisztrán tér, Batthyány tér és Krisztina térfejlesztése, rendezvények, piacok helyszínné, turisztikai célponttá alakítása
- Parkolás racionalizálása mélygarázsok kialakításával a Lovas út, Szabó Ilonka u, Nyugati kert helyszíneken, valamint kapcsolódó liftek megépítésével
- Buszközeledés racionalizálása: a turistabuszok kerületi mozgásának, parkolási igényeinek csökkentése, együttműködésben más kerületekkel és a Fővárossal
- Önkormányzat saját tulajdonú ingatlanjainak bérbeadása a vállalkozók számára vonzó feltételek mellett.
- Üres helységek, pincerendszerek hasznosítása
- A városrészek jellegzetességeinek megfelelő arculat kialakítása (pl. Tabán gyógyvizei, Duna-part látképe, stb.);
- Tájékoztatás, hirdetések a kerület arculatához illeszkedő egyedi módon történjen

R6: A kerület adottságait kiaknázó turisztikai fejlesztések megvalósulásának támogatása

A kerület elsődleges turisztikai desztinációja, a Várnegyed akadálymentes elérésének biztosítása mind a helyiek, mind a turisták érdeke. A Vár megközelítésének környezetkímélő megoldása az épített értékek védelme, a szelíd turizmus és a lakóminőség szempontjából is kiemelten fontos. A szintén a világörökségi terület részét képező Duna-parti szakasz utcakeresztmetszetének balesetmentessé alakítása sürgős feladat. Szükséges a Gellért-hegyi Citadella elérésének megkönnyítése, a turistaforgalom átszervezése a lakók nyugalmanak megőrzése érdekében. A Döbrentei tér felőli elérhetőség biztosítása a Tabán területének és az Erzsébet híd budai hídfőjének is új funkciót adhat. A tulajdonviszonyok tisztázása különösen a várfal esetében sürgető feladat, a statikai problémák végleges megoldását a bonyolult tulajdonosi háttér lassítja. A jelenleg feltáratlan, kihasználatlan barlangrendszer fejlesztéséhez elengedhetetlen a Magyar Állam szerepvállalása. A feltérképezetlen üregek statikai és közműproblémákat okozhatnak, a lakók és a turisták biztonságát is veszélyeztetik. A kerület előtti egyik legnagyobb kihívást az épített és természeti értékek méltó bemutatása jelenti, ezért a világörökségi védettséghez méltó arculat kidolgozása szükséges. Az egységes megjelenés kiterjedhet többek között az utcabútorokra, az információs felületekre, a köztéri burkolatokra, a tájépítészeti megoldásokra és az éjszakai világítás megoldásaira. A kiskereskedők és az idegenforgalommal foglalkozó piaci szereplők számára a szabályok tisztázása szükséges. A Déli pályaudvar revitalizációja a Krisztinaváros jobb megítélése, értéket képviselő ingatlanjainak helyzetbe hozása miatt prioritást élvező célkitűzés.

Lehetséges beavatkozások:

- a Várnegyed akadálymentes, környezetbarát közlekedési eszközökkel történő megközelítésének elősegítése mind a turisták, mint a helyi lakosság számára;
- a Duna-parton a gyalogos és a kerékpáros forgalom szétválasztása, a Batthyány tér arculatváltása
- Parkolóház/mélygarázs építés lehetőségének felmérése a lakosok meglévő autóinak utcáról történő elterelésére
- a Gellért-hegyi Citadella Döbrentei térről való megközelíthetőségének biztosítása;
- a tulajdonviszonyok tisztázása, felelős vagyonkezelés az örökségvédelemmel érintett ingatlanok, különösen a várfal és a barlangrendszer esetében - a Magyar Állam szerepvállalásával;
- a világörökséghez méltó arculat kidolgozása érdekében tervpályázatok, ötletpályázatok lebonyolítása, a kiskereskedők számára arculati kézikönyv összeállítása;

R7: Fenntartható, tudatos, XXI. századi igényeket kielégítő közlekedésfejlesztés

Jelentős közúti átmenő forgalom és ebből származó környezet terhelés (például a Krisztina körút, Attila úton, Fő utcán, a rakpartokon) van jelen a kerületben központi pozíciójából adódóan, melynek negatív hatásait mérsékelni szükséges. A városközpont térségében ehhez csökkenteni kell a hosszabb távú utazásokhoz szükséges gépjármű forgalmat szolgáló közúti kapacitást, melynek ésszerű pótlása – a szerkezeti hiányok pótlásával – másutt kell, hogy megtörténjen. A lakosság elégtelen parkolási lehetőségei akadályozzák a gyalogos közlekedést, és a minőségi közösségi területek kialakítását. Ezen felül jelentős a parkolási többletterhelés a turizmus miatt, nagy területigényű buszparkoló helyek, leszállók akadályozzák a kerület mindennapi forgalmát. A lakossági parkolás végleges rendezését a parkolás gazdálkodás és parkolás szabályozás, valamint szükség esetén többlet férőhelyek biztosításával, differenciáltan kell kezelni. A gépkocsiforgalom mérséklése kiemelt célja a kerületnek, a munkahelyek számának jövőbeli emelkedése (pl. kormányzati negyed a Vár területén) várhatóan jelentősebb forgalmat fog generálni a kerület útjain, tömegközlekedési vonalain. A kerületi önkormányzat alapvetően szemléletformálással ösztönözné a kerületbe érkezőket a gépkocsihasználat mérséklésére, valamint a Fővárossal és a BKK-val összefogva racionalizálná a tömegközlekedést (járatsűrűséget, vonalakat) és a kerékpáros közlekedést, amellyel biztosítaná a kerületbe érkezők és a helyi lakosság számára hosszabb távon a gépkocsihasználat elhagyásának feltételeit, alternatíváit (pl. kedvezményes parkolóengedély helyett kedvezményes bérlet vásárlási lehetőség, stb.).

A jelentős beépítési intenzitással, laksűrűséggel rendelkező városok belső közlekedése csak a színvonalas közösségi közlekedéssel biztosítható a fenntartható fejlődés jegyében, ugyanakkor a személygépjármű közlekedéssel szemben versenyképes, gazdaságos közösségi közlekedés feltételei csak urbanus városi környezetben alakíthatóak ki. Tehát a közlekedés és a területfelhasználás egymást jelentős mértékben befolyásoló kapcsolatát a vonzó közösségi közlekedés határozza meg. A közlekedést a kerülethatárokat átszelő hálózatok (közúthálózat, tömegközlekedési hálózat, kerékpárút hálózat)

jellemzik. A kerületi közlekedés fejlesztése, illetve a központi pozíciójából adódó nagy átmenő forgalom alóli tehermentesítése ezért több kerület közlekedésének, valamint a fővárosi közlekedési rendszer egészének figyelembevételével, többnyire a kerület határain kívüli beavatkozásokkal lehetséges. A főváros területén belül a Duna egy észak-déli irányú közlekedési lehetőséget jelent. A jelenleginél hatékonyabb, környezetbarát vízi közlekedést a hagyományos városi közösségi közlekedés integráns részévé kell tenni annak ellenére, hogy az utazási igények tekintetében lényegesen kisebb súlyt képvisel, mint a többi üzemeltetési ágazat.

Kulcsfeladat az erős domborzati viszonyokkal és keskeny utcahálózattal rendelkező belső területek összekapcsolása a nagy közlekedési csomópontokkal, hogy a Várnegyed zárványterületté alakulását elkerüljük. A felújított Széll Kálmán tér mellett a Batthyány tér és a Döbrentei tér fejlesztése önmagában nem oldja meg a problémákat, az ezekre gördülékenyen rácsatlakozó, de nem környezetterhelő közlekedési módokat kell megkeresni. Az alacsony padlós, kis méretű és elektromos működtetésű várbuszok sűrű menetrend szerinti közlekedtetése mellett a lakók igényeihez igazodó, a közszolgáltatások elérését biztosító kisbuszok is forgalomba állíthatók. A megállók kellemessé és esztétikussá tétele építészeti, tájépítészeti eszközökkel történik. A Duna-part forgalmának újraosztása (a gyalogosok és a kerékpárosok szétválasztása) lehetőséget teremt a turisták és a helyiek számára új Duna-kapcsolatok megtalálására, ezt a belső területekről a Duna felé vezető átjutási pontokkal kell biztosítani. A kerékpáros közlekedést –mint fenntartható közlekedési módot az egész kerületben támogatni kell. A hálózat tengelye a rakparton haladó EuroVelo 6 nemzetközi kerékpárút, amely az egyik legforgalmasabb útvonal. Nem csak turisztikai, hanem hivatáscélú fogalmat is bonyolít. Ennek ütemezett fejlesztését a BKK koordinálja. Az útvonalak fejlesztése mind északi, mind déli irányban folyamatosan zajlik. A kerület másik fő kerékpáros tengelye az Attila út (Vérmező) – Krisztina krt. vonal, amely hivatáscélú forgalma szintén jelentős. A kerékpáros, gyalogos és közösségi közlekedés folyamatos fejlesztését a kerületi önkormányzat kiemelt feladatként kezeli a Budapesti Mobilitási Terv 2030 céljaihoz illeszkedően. A Vár területén különösen fontos az utcahálózat gyalogosbaráttá tétele. Ennek eszköze a behajtás további korlátozása és a járdák szélesítése lehet, illetve további csak gyalogos zónákat kell kialakítani. A középületeket és a járdákat is akadálymentessé és babakocsival járhatóvá kell tenni, ezáltal a kulturális értékek sokkal szélesebb rétegek számára válnak megismerhetővé.

Lehetséges beavatkozások:

- Város külsőbb kerületeiben tervezett közúthálózat fejlesztések az I. kerület közlekedési terhelését csökkentő hatása;
- Gépkocsihasználat mérséklésére kerületi és fővárosi (BKK) szintű közlekedési alternatívák közös kidolgozása (közösségi és kerékpáros közlekedési fejlesztések összehangolása), kerületi ösztönzőrendszer létrehozása
- Idegenforgalmi autóbuszok forgalmának kiszorítása a Budai Várnegyed területéről és környezetet kímélő járműpark használata jelentősen csökkentheti a közlekedésből eredő környezeti terhelést;
- A vízi közlekedés lehetőségeinek jobb kihasználása (kikötők fejlesztése, fővárosi, állami feladatok).

- Rendezvény- és szállodahajók városképet és lakosságot zavaró megjelenésének tiltása (például: Batthyány térnél);
- Közterületeken a lakossági igényeket preferáló várakozási övezeti rendszer
- Duna part forgalmának újraosztása, kerékpáros és gyalogos közlekedés fejlesztése érdekében
- A kerület teljes utcahálózatán törekedni kell a biztonságos, akadálymentes kerékpáros közlekedés feltételeinek a megteremtésére.
- feljutási lehetőségek bővítése a Várnegyed eléréséért (pl. liftek, mozgólépcsők, rámpák, meglévő lépcsők rendbetétele)
- a Dunához való átjutás megkönnyítése a belső területeken élők számára
- a szelíd mobilitási eszközök támogatása (kerékpáros és gyalogos közlekedés előnyben részesítése a gépkocsival szemben)
- alacsonypadlós, környezetbarát buszok működtetése a várba irányuló közösségi közlekedésben
- car-sharing rendszerek elterjedésének támogatása a saját gépkocsitartás helyett – felszíni parkolási gondok enyhítése
- elektromos mikromobilitási eszközök sharing-rendszerének szabályozása – rollek kulturált elhelyezése
- babakocsi barát középületek, járdák, akadálymentesség

R8: Gyógyturisztikai fejlesztések

Az idegenforgalom, ezen belül az egészségturizmus, az egészséges életmód infrastruktúrájának fejlesztése Budapest fontos céljai közé tartozik, az I. kerület kiemelkedő adottságai miatt ennek egyértelmű célterülete. A Duna-menti zónában húzódó történeti gyógyfürdők vonulatában központi pozícióban helyezkedik el a kerület, két fürdővel (Rudas, Rác) a területén, míg három másikkal közvetlen kapcsolatban (Gellért, Király, Lukács). A kerület természetes párja lehet a tervezett felhívízi fürdőnegyednek, míg ott a gyógyászati jellegre, itt a különleges, Várnegyedhez, Vízivároshoz kapcsolódó turisztikai látnivalókra helyeződhet a hangsúly az egyedi profil kialakításakor. A fürdőfejlesztések alapját a kerületben található két fürdő felújított állapota adja, melyhez így már a kiegészítő, szállásjellegű és egyéb egészségturizmushoz kapcsolódó, minőségi szolgáltatásfejlesztést szükséges hozzáadni. A projekt során a megújuló energiafelhasználás arányának növelése is cél, az elfolyó medencevizek hőtartalmának és a termálvíz direkt hőjének felhasználásával, napelemek és napkollektorok alkalmazásával. Mindezek mellett fontos a mai kor igényeinek megfelelő funkciók kialakítása, bővítése, minőségi javítása. A Fürdőnegyed Program célja egy olyan, a köz-, magán- és civil szféra együttműködésével megvalósítható területi program kialakítása lehet, mely a városrészt adottságaira építve egészségturisztikai célterületté, „fürdőnegyeddé” kívánja fejleszteni, magas minőségű szolgáltatásokkal presztízsében emelve a jelenleg is jelentős turisztikai forgalmat. A kerület gazdasági arculatát a térség látogatói vonzerejére, épített és kulturális örökségére, a műemléki környezetre és az egyedül álló városképi látványon alapuló turizmus jelenti, ezt kiegészítve és továbbfejlesztve a gyógyturizmusban rejlő lehetőségek kihasználása

biztosíthatja a kerület hosszú távú egyenletes gazdasági fejlődését. A jövőben az idegenforgalmi szolgáltatók fontos célközönsége lehet az előregedő népesség, a jelenség Európában az egészségturizmus egyik legfontosabb mozgatórugójának tekinthető. Az időskorúak számának növekedésével a gyógyturizmus jelentősége növekszik, a gyógyulás és rekreáció iránti igény miatt hosszú távon a teljes egészségturisztikai szektor dinamikus fejlődésével lehet számolni.

Lehetséges beavatkozások:

- Fürdőnegyed Program kialakítása: gyógy- és az egészségturizmust kiszolgáló komplex szolgáltatáscsomagok kialakítása, szálláslehetőséggel - kapcsolódva a kulturális és épített örökségen alapuló turizmushoz
- A termálvizekhez kapcsolódó teljes spektrumra épülő szolgáltatások (a Gellért, Rudas Gyógyfürdő földes, meszes vizei kalciumot, magnéziumot és hidrokarbonát-ionokat tartalmazó vize a reumatikus panaszok enyhítése mellett szív- és gyomorbántalmak kezelésére is alkalmas; Rudas ivókút népszerűsítése, kerületi terméké alakítása)
- Fürdőkhöz kapcsolódó szállásslátogatások (csomagban több napot igénylő kezeléssorozatok, kúrák szolgáltatásaival)
- A szépség és egészségturizmussal is (egynapos műtétek, fogászat, stb.) kapcsolódó fejlesztések
- Kerületi lakosok számára kedvezményes lehetőségek biztosítása

Kapcsolódó külső tervanyagok:

- Budapest Tematikus Fejlesztési Programok Budapest 2030

R9: Vállalkozásbarát gazdasági környezet megteremtése

Budapest I. kerület gazdaságának alapját a térség látogatói vonzerejére, épített és kulturális örökségére, a műemléki környezetre és az egyedül álló városképi látványon alapuló turizmus alkotja. A kerület múzeumi, kulturális létesítményei, fürdői és az egyéb látványosságok köré, illetve ezekhez kiegészítő szolgáltatásokat (kiskereskedelem, vendéglátás, szálláshely szolgáltatás) nyújtva egy teljes iparág épült ki. A kerület versenyképességét fokozza továbbá a helyi lakosok fővárosi összehasonlításban is kiugróan magas iskolai végzettsége.

Az egy főre jutó helyi iparűzési adó az magas bevételt jelentett az önkormányzatnak, azonban központi elvonása a jövőben tartósan mutatkozik. A Várnegyed a kiskereskedelmi ellátottsága (trafik, kisbolt stb.) valamint az egyéb szolgáltatások (pl. Posta) volumene és színvonala gyenge. Ezért a kerületnek célja, hogy a turizmusra épülő (souvenir bolt, kávézók, éttermek) vállalkozások mellett a helyi lakosság kiszolgálását célzó vállalkozások is megerősödjének és helyben maradjanak. A területen található számtalan üres helyiség illetve a kihasználatlan pincerendszer megfelelő helyszínt is nyújthatnak a

hiányzó szolgáltatások pótlására. Ehhez kapcsolódóan tágabb értelemben vett fejlesztések is szükségesek, mint például a lakófunkció háttérbeszorulásának megakadályozása, a lakáskínálat javítása.

Budavár Önkormányzatának célja tehát, hogy olyan vállalkozásbarát környezetet alakítson ki saját eszközei révén, mely a helyben lakók és a turisták érdekeit egyaránt figyelembe veszi. Fontos, hogy a kerület vonzó legyen a már működő és a megtelepedni kívánó, vegyes szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások számára, és hogy kialakuljon egy fenntartható egyensúly a turizmushoz és a lakófunkciókhoz kötődő szolgáltatások között.

Lehetséges beavatkozások:

- Önkormányzati tulajdonú ingatlanok bérleményként történő hasznosítási volumenének emelése elsősorban a vállalkozások számára történő bérbeadás céljából
- Üres helységek, pincerendszerek hasznosítása
- Helyben lakók, pl. kisgyermekes anyák vállalkozóvá válásnak ösztönzése, támogatása képzéssel
- Helyi adórendszer vállalkozások számára ösztönzővé tétele a betelepülésre/új vállalkozások alapítására

R10: Kerületi zöldfelületi rendszer fejlesztése

Amellett, hogy a kerület bizonyos részeit intenzív beépítés és jelentős forgalom jellemzi, Budavár területe gazdag a zöldfelületekben, és a természeti értékekben. A Gellért-hegy országos jelentőségű védett természeti területei, valamint a páratlanul látványos és a Világörökség részét képező Várnegyed, és a Duna-part szakasza, továbbá a kerület kiterjedt parkterületei, mint a Tabán és a Vérmező mind-mind kedvező adottságot jelentenek a fővárosi és helyi rekreációs igényeket is hatékonyabban szolgáló zöldfelületi rendszer kialakítására.

A kerület zöldfelületi rendszerének fejlesztésében kulcsfontosságú a fővárosi jelentőségű, Gellért-hegy – Tabán - Horváth-kert - Vérmező (és a Városmajor) közötti **budai parktengely fejlesztése**, a parkterületek közötti zöldfelületi és gyalogos-kerékpáros kapcsolatok erősítése és ezen kertetörténeti, városépítészeti jelentőségű közparkok egységes szemléletben történő megújítása. Cél, hogy a Fővárosi Önkormányzattal és a Magyar Állammal együttműködésben megvalósuljon a Gellért-hegy, a Vérmező és a Horváth-kert komplex, értékőrző és funkcióbővítő fejlesztése.

A kerület zöldinfrastruktúra elemeinek folyamatosan megújítása, fejlesztése az elkészült zöldkataszter alapján, a zöldfelületek állapotát, terhelését figyelembe véve célszerű. A **zöldkataszter** folyamatos karbantartást (aktualizálást) igényel (lásd H3: *Digitális és okos technológiák elterjedésének elősegítése, támogatása*).

Továbbra is fontos fejlesztési cél a **zöldfelület-fenntartás intenzifikálása** és az **ütemezett útsorfa és parkfelújítási programok** mellett a zöldfelület-hiányos területeken **új zöld- és aktív felületek** létesítése (lásd Duna-part fejlesztése, Déli pályaudvar rozsdaterületeinek hasznosítása) vagy kisebb léptékű,

lakossági részvételre alapozott zöldítési akciók megvalósítása (tetőterek kialakítása, zöldfalak, erkélyek, belső kertek zöldítése).

Az Önkormányzat elkötelezett annak érdekében, hogy a területet érintő közterületi átalakítások és egyéb ingatlanfejlesztések esetében fokozottan érvényesítse az alábbi zöldfelületi szempontokat:

- klímaváltozás hatásainak ellenálló, a városi környezetben is kedvező életfeltételek, körülmények kialakítása a növényzet (különösen a fás szárú növényzet) számára (pl. gyökérzóna korszerű kialakítása),
- invazív, allergén és gyomosító növények visszaszorítása a terület zöldfelületein,
- biodiverz, az ökológiai szempontoknak megfelelő (városi élőhelyeket gazdagító), ugyanakkor esztétikus zöldfelületek kialakítása és természetközeli zöldfelület-gazdálkodás gyakorlatának megvalósítása (tápanyag-visszatartás helyben komposztálással, csapadékvizek helyben hasznosítása, vegyszermentesség stb.)
- okos megoldások, jó gyakorlatok, technológiai innovációk alkalmazása a zöldfelületek kialakításában, fenntartásában.

R11: Élő Várnegyed: A Várnegyed kulturális szerepkörének és épületállományának fejlesztése

Az I. kerület célja, hogy a Vár területén a polgárváros és a Palotanegyed hatékonyabb együttműködésében egy összetett funkciójú terület jöjjön létre. A kulturális funkciók és a központi szerep mellett tiszteletben kell tartani a meglévő épületállomány műszaki, téri adottságait és építészeti karakterét, a hasznosításnak a megtartandó értékekhez kell igazodnia. A részben feltáratlan pince- és barlangrendszer az új rendeltetéssel összhangban kell fejleszteni. A járatok feltérképezése és rendbetétele nem kizárólag biztonsági kérdés, hanem lehetőség is. A tulajdonviszonyok rendezése a fejlesztés előfeltétele. A Világörökségi Tervhez igazodó, fejlesztői szemléletű értékvédelem egyik eszköze a körültekintő önkormányzati vagyongazdálkodás. A bérlakások fejlesztése mellett fontos a felújítási pályázatokon való részvétel és a társasházprogramok támogatása. A lakosság elvándorlásának megakadályozását, a Várnegyed kiüresedését meg kell gátolni. A lakossági szolgáltatások bővítése, a közösségi közlekedés fejlesztése és az akadálymentes elérés mellett fontos a turizmusból adódó terhek minimalizálása, a lakók nyugalmanak biztosítása.

Lehetséges beavatkozások:

- A Vár egyes közttereinek revitalizációja (Kapisztrán tér, Szentháromság tér)
- A várfal és egyes rondellák felújítása, állagmegóvása
- Feltáratlan építmények, épületek (pincerendszer, Mátyás-kori zsinagóga stb.) feltárása
- Állami beruházásokhoz kapcsolódó fejlesztésekhez kapcsolódás – épületek hasznosítása
- Közlekedés fejlesztése

- Közösségi funkciók erősítése

R12: A Déli Pályaudvar és környezetének komplex fejlesztése

A Déli pályaudvar és a hozzá kapcsolódó MÁV-tulajdonú ingatlan a kerület legnagyobb egybefüggő alulhasznosított területe és egyik legjelentősebb fejlesztési lehetősége. A barnamezőnek minősülő terület jelenlegi, leromlott állapota a környezet megítélésére is negatív hatással van. A rehabilitáció után a Krisztinaváros élhetőbb, vonzóbb területté válhat. A Kosciuskó Tádé utca felőli épület a tervek szerint lebontásra kerül, a Déli Pályaudvar főépülete helyi védelem alá kerül. A vágányok fölé előtető létesítése tervezett. A pályaudvari főépület esetében a telekrendezés, közterületrendezés szükségessége is felmerül.

A Déli Pályaudvar hasznosítása lehetőséget teremt a rozsdaterület rendezésére (talajállapot javítása, gyomos területek felszámolása), és a zöldfelületi rendszer fejlesztésére. A területen a környezeti állapotot javító, és egyúttal a városképi illeszkedést biztosító zöldfelületi fejlesztéseknek kiemelt fontossága van.

Kapcsolódó külső tervanyagok:

- *Otthon Budapesten - Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) 2027*
 - o „Élhető belváros” akcióterület, valamint „Városfejlesztés a barnamezős területeken” beavatkozási terület

Beépítési tanulmány Alkotás utcára: 30.000-42.000 m² (6-8 szintes vegyes iroda/lakófunkcióval) 4 változatban készült beépítési vázlat – az Intranszmas (Márvány 17) székháztól a MÁV területig, amely alulhasznosított terület, de nagy befektetői érdeklődés mutatkozik rá

R13: A Duna-part komplex fejlesztése

Budapest Duna-parti látképe a Budai Várnegyeddel együtt 1987 óta szerepel az UNESCO Világörökség helyszínei között. Kiemelt problémája a Duna-parton beszűkülő területsávban áthaladó, összvárosi jelentőségű közlekedési utak (Alsó-, és Felső rakparti út, Fő utca) terhelése, zaj- és légszennyezése. A Duna-parti forgalom elválasztó hatása érvényesül a folyó teljes kerületi szakaszán, emiatt a Duna megközelítése nehézkes, sőt gyakran veszélyes, holott arra egyre nagyobb igény mutatkozik a fővárosi lakosság és az idelátogató turisták részéről egyaránt.

A kerület célja, hogy a Fővárosi Önkormányzattal és a szomszédos kerületekkel összefogásban hosszútávon élhetőbbé tegyék a Duna-partot. Ennek egyik kiemelt lehetősége a Duna-part korzó jellegének erősítése, biztonságos gyalogos és kerékpáros utak kialakítása. A part megújításának részét képezheti a felső rakpart közlekedésének újracsatolása, melynek fő célja a gyalogos és kerékpáros közlekedés konfliktusos helyzetének enyhítése. Emellett a kerületnek célja, hogy bővítse, javítsa a Duna part gyalogos megközelítési lehetőségeit.

Az I. kerület célja továbbá, hogy a Világörökség részét képező Duna-parti sáv látképe nagyobb hangsúlyt kapjon, a kerület marketingje és a dunai hajózás turisztikai célú fellendítése révén. A rakpart megújítása

során a kikötőhelyeket rendezettebb, egységes arculatban javasolt átalakítani, gondoskodva a hajón érkezők komfortos kiszolgálásáról.

Konkrét célkitűzések:

- **Budai belvárosi Duna-part komplex közterületi rehabilitációja („Duna-Buda” programhoz kapcsolódóan):** gyalogos- kerékpáros útvonalak fejlesztése, teresedések, zöldterületek rehabilitációja, zöldfelületi kapcsolataik erősítése, a felső rakpart közlekedésének újraosztása, melynek fő célja a gyalogos és kerékpáros közlekedés konfliktusos helyzetének enyhítése, a part menti területek végigjárhatóságának biztosítása, észak-déli kerékpáros kapcsolat javítása, valamint a zöldfelületi rendszer fejlesztése, meglévő zöld- és közterek növényzetének megújítása, funkcióbővítő rehabilitációja. A Fő utcában a parkolás rendezése egységes fasor telepítését és a gyalogos felületek felértékelését teszi lehetővé.

III. KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATOKHOZ

III.1 A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása

1.1./1 A kerület funkcionális és területi kapcsolatai

Az I. kerületnek a belső zóna részeként nincs közvetlen kapcsolata a Budapesten kívüli szomszédos településekkel, csak közvetve, a határoló és a közbenső kerületeken keresztül. Közigazgatási szempontból szomszédos a II., XI., XII., kerületekkel és a Duna bal partján fekvő V. kerülettel, melynek területét a hajdani városfal határolta.

A belső zóna e térségeinek kialakulása, épületállományának kora, műszaki állapota, a lakásállomány felszereltsége, a népesség, népsűrűség, sőt, e kerületek (elsősorban: az V., VI., VII. kerületek) területi nagysága is sok hasonlóságot, azonos problémakört mutat. Dominánsabb feladat ezekben a kerületekben az értékmegőrző rehabilitáció, az elavult infrastrukturális ellátás (közműhálózatok, útburkolatok) fejlesztése, a lakónépesség megtartó képességének növelése, a jobb életminőség megteremtése. A közlekedési rendszerek a belső zónában csak csekély mértékben, vagy egyáltalán nem fejleszthetők. A különböző helyeken kialakuló ellehetetlenülő közúti közlekedési helyzet javítása csak a térségen áthaladó forgalom elkerülő utakra szervezésével és a területen kívüli beavatkozásokkal érhető el, melyek legtöbb esetben csak a környező kerületek kárára lennének végrehajthatók.

1.1./2 A település társadalma

Budapest I. kerület a főváros kerületei közül a kis népességszámúak közé tartozik. Kis területe miatt azonban a népsűrűség a fővárosi átlag több mint kétszerese. A lakónépességszám az 1970-es években érte el maximumát (~46.000 fő), a nagy volumenű vidéki betelepülés eredményeként. Az 1980-as évektől a lakosságszám egy-két évet leszámítva csökkent. Az utóbbi két évtized első felében (2001-2011 között) kismértékű csökkenés volt tapasztalható, 2011-2018 között viszont alacsony szintű növekedés. Ennek oka a gazdasági válság utáni felélénkülés, a részben átalakuló gazdaságszerkezet és a vidéki megélhetés nehézségeinek együttes hatása. Az alacsony születésszám azonban kerületben is érezteti hatását, az elöregedést és a természetes fogyást a bevándorlás ellensúlyozni csak részben tudja. A budapesti átlaghoz képest a I. kerületben magasabb a 64-x évesek aránya, a lakónépesség 31-32%-a a 2011-es népszámlálási adatok szerint. Az öregségi mutató ennek megfelelően magas, de 2005-től javuló tendenciát mutat. A népszámlálás során magyar mellett legtöbben németnek, oroszoknak, románoknak, szlováknak és romának vallották magukat.

Az I. kerületben a budapesti és az országos átlagnál is magasabb az érettségizettek és a diplomások aránya. A 25 évesnél idősebb lakosság több mint fele rendelkezett 2011-ben felsőfokú képesítéssel. A munkanélküliek aránya és a foglalkoztatottak aránya kedvező adatokat mutat a budapesti átlaghoz képest. A családszerkezetben a gyermekes családok vannak többségben, azonban ezek fele csak egyszerű, ami nagyobb fokú veszélyeztetettséget jelent a szociális problémák megjelenésére.

A lakásállomány magas presztízzsel bír, részben védett, bár funkcionálisan nem minden kerületrészben kihasznált (pl. Vár). Kiemelkedő értéket képviselnek a zöldfelületek, természeti adottságok, amelyek az

életminőség magas szintjéhez is hozzájárulnak. A kerületben a KSH adatai alapján szegregátum nem található.

A helyi érték az erős lokálpatriotizmus, a hagyományőrzés, az élénk kulturális élet, valamint a turizmus.

1.1./3 A település humán infrastruktúrája

Az I. kerület lakónépesség-száma 2022. január 1-jén 24.277 fő volt. A humán infrastruktúra legfontosabb elemei jelen vannak az I. kerületben, a közszolgáltatások hozzájárulnak a helyi lakosok ellátásához. A feladatok ellátását nagyjából az Önkormányzat biztosítja, kisebb részben pedig civil szervezetek szerződéses formában.

A kerület alapellátási és járóbeteg-szakellátási szinten is biztosít egészségügyi ellátást. Az alapellátás felnőtt háziorvosi, gyermek háziorvosi, felnőtt és gyermek sürgősségi és ügyeleti, valamint éjszakai és munkaszüneti ügyeleti, felnőtt és gyermek fogászati ellátást jelent. Működik a védőnői szolgálat és az iskolák ifjúsági orvosi ellátása. A járóbeteg-ellátás a szomszédos XII. kerületi Maros utcai rendelőintézethez tartozik. Kardiológiai és belgyógyászati-diabetológiai ellátást biztosít a Szent Ferenc Kórház. 2018-ban megnyílt a Városmajor utcai háziorvosi ügyeleti rendelő, mely az I. és a XII. kerület betegeit fogadja. A védőnői szolgálatot 5 védőnő látja el. A gyermek- és iskolafogászati ellátást az Attila úti, a felnőtt fogorvosi ellátást a Roham utcai rendelő látja el, számos magánrendelő mellett.

Az önkormányzat kiemelt figyelmet fordít a megfelelő szintű szociális ellátásra. A gyermekjóléti és részben a szociális ellátásokat a Budavári Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatási Központ látja el, ugyanakkor az önkormányzat kezelésében jelenleg nincs tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést biztosító intézmény. A Magyar Máltai Szeretetszolgálattal (a továbbiakban: MMSz) kötött szerződés keretében az önkormányzat biztosít nappali melegedőhelyeket, utcai szociális munkalehetőséget, szenvedélybetegek közösségi ellátását célzó programokat. A hajléktalanok ellátását a MMSz Utcai Gondozó Szolgálat végzi. A gyermekjóléti szolgáltatást a Budavári Önkormányzat Egyesített Bölcsőde, illetve a Családsegítő Szolgálat és a Gyermekjóléti Szolgálat együttesen látja el.

A kerület humán közszolgáltatást ellátó oktatási intézményei megfelelő számban és megfelelő színvonalon látják el feladatukat. A Brunszvik Teréz Budavári Óvodák intézménye a kerületi óvodák fenntartója önkormányzati tulajdonban van, és együttműködik számos kulturális intézménnyel, mely az óvodai nevelés minőségét emeli.

Az általános (3db) és középiskolák (7 db) a Klebelsberg Központ működtetésében állnak. Felsőoktatási intézmény (egyetem, főiskola) nincs a kerületben. Működik viszont Pedagógia Szakszolgálat. Az állami intézmények mellett egyházi és alapítványi iskolák is jelen vannak a kerületben.

1.1./4 A település gazdasága

A kerület gazdasági súlyát Budapest egésze, illetve a kerület Budapesten belüli elhelyezkedése is meghatározza. A kerületben a kisvállalkozások aránya igen magas (>90% feletti), többségük a terciér-kvaterner szektorban dolgozik, az ipari és ágárszektor jelentősége elenyésző. Kiemelkedő az idegenforgalomban, ingatlanszektorban, szakmai és tudományos tevékenységben, információ-kommunikáció és oktatásban működő vállalkozások száma. A kerület építészeti arculatát meghatározzák a történelmi jelentőségű építmények, melyek egész Budapest szempontjából nemzetközi jelentőséggel bírnak. A kulturális és művészeti intézmények, múzeumok, galériák a szállásadás mellett az

idegenforgalom másik pillérét jelentik. A turisztikai kínálat és annak fejlesztése ezért fokozatos, elkerülhetetlen feladat.

Az idegenforgalmi adottságokban rejlő gazdasági potenciál bár vitathatatlanul a Kerület gazdaságának erőssége, ugyanakkor a turizmus növekvő - és a Kerület egyes pontjain koncentráltan megjelenő - mértéke veszélyezteti a polgárváros miliójét, háttérbe szoríthatja a Várnegyed lakófunkcióját. Ugyancsak erre visszavezethető probléma, hogy a területen viszonylag gyenge a lakosságot kiszolgáló kiskereskedelmi ellátottság. A fekvésből adódó előnyök (belvárosi pozíció, vasúti összeköttetés, metró stb.), a magas ingatlanárak, illetve a befektetésre alkalmas helyek alacsony száma a magas presztízsű vállalkozások elterjedésének kedvez.

A Kerület költségvetése stabil, a kiadások és a bevételek egyensúlyban vannak, és az Önkormányzat jelentős tartalékokkal rendelkezik az európai uniós pályázatok önerejének biztosításához. Elmondható tehát, hogy az iparűzési és egyéb adóbevételek, valamint a lakás és helységgazdálkodásból származó bevételek segítségével az Önkormányzat biztosítani tudja az egyenletes gazdasági fejlődéshez szükséges intézményi háttérrel.

1.1./5 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

A Budavári Önkormányzat gazdálkodását a kiegyensúlyozottság, átláthatóság, hatékonyság és takarékoság jellemzi. A kötelezően ellátandó feladatok mellett magas szinten biztosít szociális ellátást, mely a kerület lakosságának életszínvonalbeli emeléséhez hozzájárul. Az önkormányzat költségvetése stabil, a kiadások nem haladják meg a bevételeket, a kerület sikeresen szerepelt az elmúlt évek pályázati lehetőségein. Az önkormányzat saját fejlesztései között szerepel közlekedést, a közterek fejlesztését, zöldfelületek, játszóterek, sportpályák rendezését, intézmények energetikai fejlesztését célzó tervek szerepelnek. Emellett számos hazai, Európai Unió, valamint a Norvég Alap által finanszírozott beruházás megvalósulása várható. Az önkormányzat által működtetett hivatal szervezeti egységei és a közöttük lévő kooperáció hozzájárul a területfejlesztés sikeres megvalósításához, a helyes önkormányzati döntések meghozatalához.

1.1./6 A táji és természeti adottságok vizsgálata

A Budai Vár és közvetlen környezete eredeti természeti adottságait, táji jellegzetességeit a város fejlődése során részben elvesztette, részben átalakulva megőrizte. A mai kerület egykori természeti-termesztet közeli elemei (hegytetők, domboldalak, rétek, erdők, szőlők) a településfejlődés során az épített környezetet harmonikusan övező és tagoló, sok elemből álló komplex zöldfelületi rendszerré formálódtak. A kerület arculati értékét, élhetőségét az eredeti természeti környezetből szerves fejlődés során kialakult parkok, fasorok, kertek hálózata nagymértékben meghatározza.

1.1./7 Zöldfelületi rendszer vizsgálata

Budapest I. kerületének zöldfelületi ellátottságának mértékét a zöldfelületeket igénybe vevő, használó lakosok száma, a rendelkezésre álló zöldterületek mérete, felszereltsége, térbeli elhelyezkedése, megközelíthetősége határozza meg.

A számottevő, az ellátottságot nagymértékben befolyásoló zöldterületek-zöldfelületek a közparkok és a közkertek összterülete 51,05 ha.

Területi megoszlás szerint a következő: Gellérthegy városi közpark kerületi része: 16,16 ha, Vérmező közpark 10,7 ha, Tabán közpark 9,282 ha, Horváth kert - Döbrentei tér közkert 3,07 ha, Várkertek együtt 11,84 ha. A kerületben a közkertek- közparkok összterülete 51,05 ha.

Az egy főre jutó közkert-közpark terület az I. kerületben 21,11 m², mely fővárosi összehasonlításban kiemelkedően magas.

Az ellátottságot befolyásolja az egyes zöldfelületek és a lakóterületek közötti távolság és gyaloglási idő, mely a napi-heti használatot segíti, vagy gátolja.

A kerületben a zöldterületek és lakóterületek egymástól mérhető távolsága alapján az ellátottság kedvező, mert átlagosan 0 és 100 méter közötti, de rosszabb esetekben is 300 méternél kevesebb.

1.1./8 Az épített környezet

A kerület városszerkezete túlnyomó részt kialakult, de a kerület nyugati térsége (Krisztinaváros – Déli pályaudvar és térsége) még jelentős változások előtt áll.

A kerületben a lakó területhasználat dominál, ezen belül közel azonos arányban a nagyvárosias és a kisvárosias területek. A kerületben a lakóterületek mellett meghatározóak a vegyes területfelhasználású területek, amelyek elsősorban a Víziváros, a Budai Várnegyed és a várlejtők területén találhatóak. A kerület különleges beépítésre szánt területei közül kiemelkedőek a gyógyfürdők területei, amelyek a Tabán városrész területén találhatóak (Rác fürdő, Rudas gyógyfürdő).

A lakóterületek zöme kialakult és beépült, minimális a be nem épített lakóterület területi kiterjedése (Gellért-hegy, Bérc utcától északra). Alulhasznosított területekkel a kerület nem bővelkedik. A kerületben elszórtan találhatunk alulhasznosított (pl.: Budavári Sport- és Szabadidőközpont) vagy használaton kívüli területeket (pl.: Fő utcai foghíjtelek - egykori Budai Takarékpénztár), kivéve a jelentős méretű fejlesztésre alkalmas, alulhasznosított vasúti területekkel rendelkező Déli pályaudvar teljes területét.

A kerület ingatlanjaira vonatkozó építési paraméterek vizsgálatából megállapítható, hogy a fennálló beépítési jellemzők a KVSZ – ben megállapított építési jogokkal összhangban vannak, a beépítés KVSZ - ben meghatározott paramétereit az ingatlanok beépítési jellemzői nem lépik át.

A kerület egészéről elmondható, hogy - a TSZT 2015 és FRSZ szerinti, a kerületre vonatkozó tervezett területfelhasználási egységeket és a ténylegesen meglévő területfelhasználást, annak léptékét (beépítési intenzitás, funkciók köre) tekintve is - a legtöbb területfelhasználási egység – kizárólag a főváros által biztosított településrendezési adottságok figyelembevételével - jelentős beépítési tartalékkal rendelkezik (Déli pályaudvar és környezete, Víziváros, Budai vár).

A kerület a főváros történelmi városközpontja, ennek köszönhetően európai és világviszonylatban is jelentős turisztikai és idegenforgalmi jelentőséggel bír. A területén található több száz műemlék, helyi védelem alatt álló épület, építmény és természeti érték, valamint a világörökség részét képező Budai Vár kiemelt értékmegőrző szemléletű kezelést igényel.

1.1./9 Közlekedés

A kerületen áthaladó fontos hálózati kapcsolattal rendelkező közúti nyomvonalakon jelentős **gépjárműforgalom** jelenik meg. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy e terhelés hosszú távon nem csökkenthető új infrastrukturális elemek kialakításával, csak a gépjárműhasználat mérséklésével, illetve az adott út kategóriájának, funkciójának módosításával. Sajnos mindkét opció túlmutat a kerületi lehetőségein, emiatt érdemes felkészülni a meglévő gépjárműforgalom állandósulására, sőt további növekedésére. Ezt támasztja alá a kerületben és a fővárosban is egyre több gépjárművet helyeznek forgalomba. Kerületi infrastrukturális fejlesztésként leginkább a leromlott burkolatú utcák felújítása jelenik meg igényként.

Az I. kerület **közösségi közlekedéssel** való ellátottsága és szolgáltatási színvonala kiváló, számos közlekedési mód feltárja a területet, és biztosít kiváló eljutási lehetőségeket a kerületen belül, illetve az egész főváros területén. A megállóhelyek egy jelentős része viszont nem tekinthető akadálymentesnek. A Vár és a Citadella közösségi közlekedéssel való megközelítése nehézkes, illetve a Vár esetén a turistabuszok komoly problémaforrást jelentenek. A Déli pályaudvar tekintetében több negatívum is megemlíthető: a személyforgalom számára biztosított szolgáltatási színvonal alacsony, illetve nagy értékes területeket foglalnak el a mára részben funkcióját veszített vasúti iparvágányok és egyéb létesítmények.

A kerületi közlekedési rendszer egyik neuralgikus pontja a biztonságos és kényelmes **kerékpáros közlekedés** feltételeinek megteremtése, amely kapcsán az alábbi akadályok merülnek fel:

- Több olyan útvonal található a kerületben, ami a gépjárműforgalom mértéke és sebessége miatt nem kerékpárosbarát, de nincs egyéb kerékpárforgalmi létesítmény (pl. Széchenyi Lánchíd, Alagút, Mészáros utca, Márvány utca, Hegyalja út, Erzsébet híd).
- A népszerű és forgalmas kerékpáros útvonalak kapacitása, illetve állapota helyenként ellehetetleníti a biztonságos kerékpározást, különösen a gyalogosoktól el nem választott létesítmények esetén (pl. Bem rakpart egy szakasza).
- A földrajzi adottságok miatt számos útvonal kerékpárral nehezen vagy egyáltalán nem közlekedhető, emiatt bizonyos területek (pl. Vár) kerékpáros megközelíthetősége gyenge.
- A kerület néhány útszakasza nem minősül kerékpározásra alkalmasnak a leromlott útburkolat miatt (pl. Vár térkő és kiskockakő burkolatú utcák).
- A forgalomvonzó pontoknál (iskoláknál, kereskedelmi és igazgatási intézményeknél stb.) nincs, vagy nincs kellő számú a követelményeknek megfelelő kerékpártárolási lehetőség.
- Komoly konfliktusforrást jelent általánosságban, hogy a kerékpárra elsősorban nem járműként tekintenek a közlekedők, városfejlesztők és üzemeltetők egy része. Az egységesnek tekinthető szakmai állásfoglalás szerint pedig a kerékpár közlekedési eszköz, amelynek elsősorban az úton a helye, nem a gyalogosok mellett. Természetesen ennek részben ellentmond, hogy számos kerékpárosnak – pl. gyerek és kezdő kerékpárosoknak – nincs meg a kellő rutinja, tudása és magabiztossága a forgalomban történő közlekedéshez.

A kerület központi elhelyezkedése, az úthálózatának jellege és az attraktív útvonalak miatt a **gyalogos közlekedés** is komoly hangsúllyal szerepel a kerület közlekedési rendszerében. Sajnos e közlekedési móddal kapcsolatosan is több problémakör definiálható:

- A főváros jelentős részén, így az I. kerületben is a közlekedési területek nagy részaránya a gépjármű-közlekedésre van fenntartva. Egy átlagos kerületi utca szélességének kb. 45%-át a forgalmi sávok, 35%-át parkolóhelyek foglalják el, míg a gyalogosok számára kb. 30% terület marad, amelynek tényleges használati szélessége 1-3 m-re tehető. Ezen arányok igazak a nagy gyalogos forgalmat vonzó frekvenciált helyeken is – mint pl. a Vár –, ahol emiatt gyakran alakul ki zsúfoltság, csökkenő komfortérzet. Természetesen a képet árnyalják a csak gyalogosan elérhető közösségi terek és sétányok.
- A kerület gyalogjárdáinak egy kis részének a burkolata leromlott, emiatt nem biztosítható rajta az akadálymentes közlekedés. Ugyancsak problémás a gyalogátkelőhelyek akadálymentességének, illetve nappali és éjszakai észlelhetőségének kérdésköre.
- A Duna és a kerület közötti kapcsolat gyengének tekinthető. Az alsó rakpart komoly elválasztó hatással bír, ugyanis négy gyalogátkelőhelyen lehet csak megközelíteni a Duna-partot, ahol nincs mód a vízpart menti lehetőségek kihasználására.
- A földrajzi adottságok miatt több terület gyalogos megközelítése nehézkes (Vár, Citadella, Naphegy), amelyen sokat segít a meglévő közösségi közlekedési rendszer, illetve a Vár területén működő liftek.

A kerületi **parkolási helyzet** alapvetően meghatározza a közlekedési rendszer állapotát, szoros befolyással van ezáltal a közlekedési módválasztásra, és a lakosság elégedettségére is. A meglévő parkolási viszonyokkal kapcsolatosan az alábbi megállapítások tehetőek:

- A kerület parkolóterületei egy átlagos nap jelentősebb részében telítettek. Problémát a megjelenő nagyszámú parkolási igény okozza, amely túlmutat a rendelkezésre álló kapacitásokon. A helyzet kezelése az igények csökkentésével, vagy a férőhelyek növelésével lehetséges. A parkolási igények csökkentése kerületi szinten két alapvető irány mutatkozik: a kerületbe gépjárművel érkezők számának csökkentése, illetve a kerületi lakosok gépjárműtárolásának szabályozása.
- A kerületben jelenleg működő parkolási díjfizetési rendszer az egyik legdrágább a fővárosban, ha az óradíjakat vesszük figyelembe. A Vár nagy része védett övezetbe tartozik, ahol a parkolási lehetőségek is korlátosak.
- A kerületi lakosok számára a lakásonként két parkolási engedély igényelhető, amelyből a második engedély már fizetős a jármű környezetvédelmi besorolásától és parkolási helyétől függően. A kerület lakásszámából kiindulva maximálisan ez 34 ezer db parkolási engedélyt jelent, míg a kerületben összesen 5500 férőhely áll rendelkezésre (2018-ban az önkormányzat 8279 db parkolási engedélyt adott ki a teljes kerületre vonatkozóan).
- A parkolóhelyek jelenleg is jelentős értékes területet foglalnak a közterületekből különösen a központi helyszíneken (pl. Vár). Az elmúlt időszakban voltak kezdeményezések a felszíni parkolások részben áttérelésére a mélygarázsokba, parkolóházakba.

- A magánterületen megoldott gépjárműtárolás a kerületben sajnos csak kis területeken jellemző.

1.1./10 Közművek és elektronikus hírközlés

A kerületben élők életkörülményeit, a kerület környezeti állapotát a közmű-infrastruktúra kiépítettsége alapvetően befolyásolja. A komfortos életvitel feltétele a kedvező közmű-ellátottság, a vezetékes közüzemű közművek rendelkezésre állása. A kerület közműfejlesztése kisebb léptékben, de folyamatosan zajlott, így ma már szinte teljes ellátottsággal rendelkezésre áll a kiépített hálózati rendszerén keresztül a villamosenergia ellátás, vezetékes vízellátás, a közcsatornás szennyvízelvezetés és a termikus energiaellátásra a Várban és környékén a távhő (a lakásállomány 10 %-a) ellátására, illetve a földgázellátás, valamint a csapadékvíz elvezetés is.

A statisztikák alapján a kerületben élők 91 %-a összkomfortos, 9 %-a komfortos életkörülmények között él. Komfort nélküli lakás elméletileg előfordulhat, de nem a közmű közterületi rendelkezésre állásának hiányából fakadóan.

A kedvező közműellátottság rendelkezésre állása bár a lakosság igényesebb közmű infrastruktúra ellátását szolgálja, hozzájárul a kerület környezeti állapotának a védelméhez is. A kerületet érinti még a kerület déli részén hidrogeológiai A védőterület és hidrogeológiai B védőterület, valamint a kerület északi részét érinti, előzetesen meghatározott, Lukács-Császárfürdő termálkarszt hidrogeológiai B védőidom. A kerület egyes részeit érinti a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI.14.) MvM rendelet 4. melléklete szerinti vízminőség védelmi terület övezete. Ezek a vízbázis védelmet szolgáló korlátozó adottságok a szennyvízelvezetésére szigorú elvárásokat terhelnek.

Az összkomfortos, illetve komfortos termikus energiaellátást biztosító vezetékes távhő és földgázellátottság, a kerület környezeti állapotának alakításában, a levegő tisztaságának biztosításában is nagyon fontos szerepet tölt be. A nagyon kedvező vezetékes energiahordozó kiépítettség lehetővé tette, hogy a levegőt erősebben terhelő hagyományos szilárd tüzelőanyag kiváltását meg lehessen oldani.

Meg kell azonban említeni, hogy az utóbbi években a közel stagnáló távhőfogyasztók mellett, a gázfogyasztók száma és gázfogyasztása is nagyjából 4,5 %-kal csökkent, ami részben magyarázható egyszerű takarékossgal, illetve korszerűsítéssel (fűtés-korszerűsítéssel, szigetelés-javítással, megújuló energiahordozó alkalmazásával), de magyarázható a családok gazdasági nehézségeinek növekedésével. Részben a gazdasági nehézségek hatására egyre többen használnak újra hagyományos nem vezetékes energiahordozót is, ahol a műszaki feltételek biztosítottak egymás mellett használnak földgázt és hagyományos nem vezetékes energiahordozót, kandallók, cserépkályhák alkalmazásával a cirko-tüzelés, vagy konvektoros hőellátás mellett. A nem vezetékes energiahordozók alkalmazásának növekedése kedvezőtlen légköri viszonyoknál rontják a környezeti állapotokat.

Vizsgálva a háztartások villamosenergia fogyasztási adatait megállapítható, hogy az elmúlt tíz évben a villamosenergia fogyasztás 16 %-kal nőtt, ami arra utal, hogy egyre több lakásban üzemel klímaberendezés.

A kerületben élők életkörülményeinek, a kerület környezeti állapotának alakításában a közművek elhelyezésének is meghatározó szerepe van. A föld feletti hálózatok szerencsére a kerület egyre nagyobb részén felszín alá kerültek áthelyezésre, így a föld feletti tereket, egyrészt közvetlenül, a megjelenésük esztétikai hatásával, másrészt helyfoglalásukkal nem rontják a kerület arculatát, és korlátozzák az igényes közterület alakítását és a közterületekkel történő racionális területgazdálkodás lehetőségét, az utcafásítás (napfényhatást csökkentő, árnyékoló hatás) kialakításának lehetővé tételével.

A kerületben a várban kialakított folyókákat kivéve zárt csatornás csapadékvíz elvezetést építettek ki. A jelentkező szélsőségesebb csapadék események során a rendelkezésre álló vízvezető rendszerben esetenként visszatorlasztás jelentkezhet, de alapvetően a hálózat el tudja látni a funkcióját.

A vízvezetés távlati problémája, hogy a kerület városrészeiben a vízvezetés jellemzően egyesített rendszerű csatornahálózattal megoldott. A szélsőséges csapadékesemények elvezetésére az egyesített rendszerű vízvezetési megoldás nem kedvező, így legalább távlati célkitűzésként – ahol erre lehetőség nyílik – annak elválasztottá tételét célszerű lenne tervbe venni. Az elválasztott rendszerrel tehermentesíthetnék a főgyűjtő hálózati rendszerét, a tisztító telepet is és felkészülhetne a kerület a várható szélsőséges csapadékesemények elvezetésére.

A kerületen zárt csatornaként halad keresztül az Ördög-árok, ami az Erzsébet híd lábánál torkollik a Dunába.

A kerület keleti szélén végighalad a Duna, amelyen levonuló árhullámok a parti sávjában elöntéseket okoznak. A kerület magas parti elhelyezkedésű beépített területeit a levonuló árhullámok már nem érintik, így a kerület beépítését árvízi elöntés nem veszélyezteti. Az árhullámok gondot csak a csapadékvizeket szállító vízfolyások torkolatánál okoznak, ami miatt nagyobb árhullámok idején árvízi átemelő műtárgyakkal lehet csak a dunai bevezetést biztosítani.

A környezeti állapot alakításában jelentős szerepet tölthetne be az utak-köztér látványát meghatározó közvilágítás. A kerület túlnyomó részén a közvilágításra már önálló lámpatesteket helyeztek el, de ma már ezek egy része is avult műszaki állapotú.

A kerületben úgy a vezetékes, mint a vezetékek nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatás kiépítésre került és az igényeket ellátja. Az elektronikus hírközlési hálózat a kerületben jellemzően földalatti elhelyezéssel üzemel.

A helyzetfeltárás készítésekor a közműellátás mértékének és módjának részletes vizsgálata elkészült. Megállapításra került, hogy a villamosenergia, a vezetékes vízellátás, a közcsatornás szennyvízelvezetés, valamint a vezetékes termikus energiaellátás (távhő és földgázellátás) kiépítettsége a beépített, illetve a beépítésre szánt területen kedvező kiépítettséggel, így a mennyiségi igények kielégítésére rendelkezésre állnak. Az ellátottság mértékét érintően a felszíni vízrendezés területén vannak hiányok, amelynél még fejlesztési igények várhatóak.

A közműigények mennyiségi kielégítése mellett, a közműfektetés módját érintően még fejlesztési feladatok szükségesek. Ezeken a területeken jellemző föld felett üzemelő villamosenergia és vezetékes elektronikus hírközlési elosztóhálózatok jelentős helyfoglalásukkal környezeti terhelést okoznak, amelynek a felszámolása hosszabb távú célként figyelembe veendő.

A közműveket érintően a feltáró vizsgálatok készítése során meghatározó szempontként jelentkezett, hogy az ismert és prognosztizált közműveket is érintő változásokhoz, a fenntarthatóság javítására, illetve a klímaváltozás kompenzálására miként tud a jelenleg üzemelő közműinfrastruktúra alkalmazkodni.

A világban jelentkező klímaváltozás évek óta tapasztalható változásokat hozott a hazai időjárásban is. A területben élők számára az élıhetőséget szolgáló elvárt életkörülményeket a változó környezeti és klimatikus hatások mellett is biztosítani kell, amely egyre igényesebb infrastruktúra ellátással, ezen belül közműellátással elégíthető ki. A közműellátás vonatkozásában így már nemcsak mennyiségi elvárások vannak, hanem minőségi ellátási színvonalával szemben is vannak elvárások.

A klímaváltozás okozta szélsőséges időjárás, a nagyobb csapadékesemények és az általános felmelegedés előfordulása mellett is az élıhetőség fenntartása a közműellátással szemben új igényeket támaszt.

Változnak a csapadék viszonyok, rövid idő alatt nagy intenzitású záporok veszélyeztetik az épített környezetet és a természeti környezetet csak úgy, mint a mezőgazdasági hasznosítású földterületeket, erdőterületeket.

A terület jelentős hányadán ma még egyesített rendszerű vízelvezetés a szélsőséges csapadékesemények elszállítására nem felel meg, ezért hosszabb távon nehezen tartható fenn, így legalább távlati tervezésben az egyesített rendszerű vízelvezetés elválasztott rendszerűvé történő átépítésének kérdésével foglalkozni kell.

A területben kialakult, illetve kialakított vízelvezető rendszerek a nagy záporok zavarmentes levezetését nem tudják maradéktalanul biztosítani. A megfelelő vízelvezetés kialakításának hiánya az épített környezetben elöntés veszélyeztetést, komoly eróziót okoz az utaknál, a beépített és a be nem épített területeken.

A befogadó csatornába lökésszerűen érkező csapadékvizek elvezetése nehézségeket, időnként elöntéseket okoz. Ennek elkerülésére a vízelvezető rendszert fel kell készíteni a nagyobb intenzitású záporok fogadására. Fejleszteni kell a vízelvezetés hálózati rendszerét és növelni kell a víz-visszatartás lehetőségét.

A klímaváltozás okozta hatás, hogy számítani kell arra, hogy a csapadékesemények hiánya is megjelenhet, amely nagy szárazságokat hoz, hatására a talajvízszint süllyedése jelentkezik, ennek kezelésére a víz-visszatartás lehetőségére is fel kell készülni.

A klímaváltozás okozta felmelegedés kezelése jelentős energiaellátási fejlesztést fog igényelni. A várható felmelegedés, az enyhébb, rövidebb téli időjárás a téli fűtési szezont ugyan kedvezőbbé teszi, de a nyári túlmelegedés elleni klímavédelem műszaki-gépészeti eszközökkel történő biztosítása elkerülhetetlen lesz. Amikor az átlagos napi középhőmérséklet 14 egymást követő napon meghaladhatja a 25°-ot, azt épületgépészeti beavatkozás nélkül már nem lehet elviselni.

A klímaváltozás kompenzálásához szükséges gépészeti berendezések energiaellátásához szükséges többlet igények a fenntartási költségeket növelnék. Ezért megoldást kell keresni – a komfortszint csökkentése nélkül – az energiaellátás költségterheinek a mérséklésére, amely a fejlődés fenntarthatóságát segítené elő.

Az üzemeltetés költségigénye csökkenthető, a fenntarthatóság javítható optimálisabb energiahordozó szerkezet kialakításával, a hagyományos vezetékes és nem vezetékes energiahordozók mellé a megújuló energiahordozók nagyobb részarányú bevonásával. A megújuló energiahordozó hasznosításához szükséges beruházás ugyan költségigényes, de üzemeltetési költsége a hagyományos energiahordozókhoz (hálózati gáz, hálózati villamosenergia és távhő) képest minimális.

A megújuló energiahordozók hasznosításának hatékonyságát az optimális kihasználtságával lehet elérni. Alkalmazásra a kerületben elsődlegesen a napenergia vehető igénybe, napkollektorok-napelemek alkalmazásával, továbbá a föld és a levegő energiája hasznosítható. A kerület fél területén, a Világörökségi területen a napkollektorok és szélkerekek alkalmazását a látvány megőrzését szolgáló örökségvédelmi elvárások jelentősen korlátozzák.

Meg kell említeni, hogy a kerület arculatát befolyásolja a kiépített közvilágítás, amely a kerület kevésbé beépített városrészeiben jellemzően csak a minimálisan előírt közlekedésbiztonságot szolgálja. A vagyonvédelem, az arculatalakítás és a társadalmi közérzet javítására is a közvilágítás mennyiségi és minőségi fejlesztése szükséges.

1.1./11 Környezetvédelem, katasztrófavédelem, városi klíma

Budapest I. kerületének környezeti adottságai, zöldfelületi ellátottsága budapesti átlagot tekintve kiemelkedően jó.

Ennek a helyzetnek a kialakulását az tette lehetővé, hogy az urbanizáció során a kerület eredeti természeti értékei fokozatos, lassú, szerves átalakulást követően fejlődtek komplex zöldterületi rendszerre, illetve épültek be minőségi épített környezetté. A kerület kis területe és térbeli pozíciója miatt szerencsésen kimaradt az iparosításból, mentesülve annak összes környezet és városkép romboló hatásától.

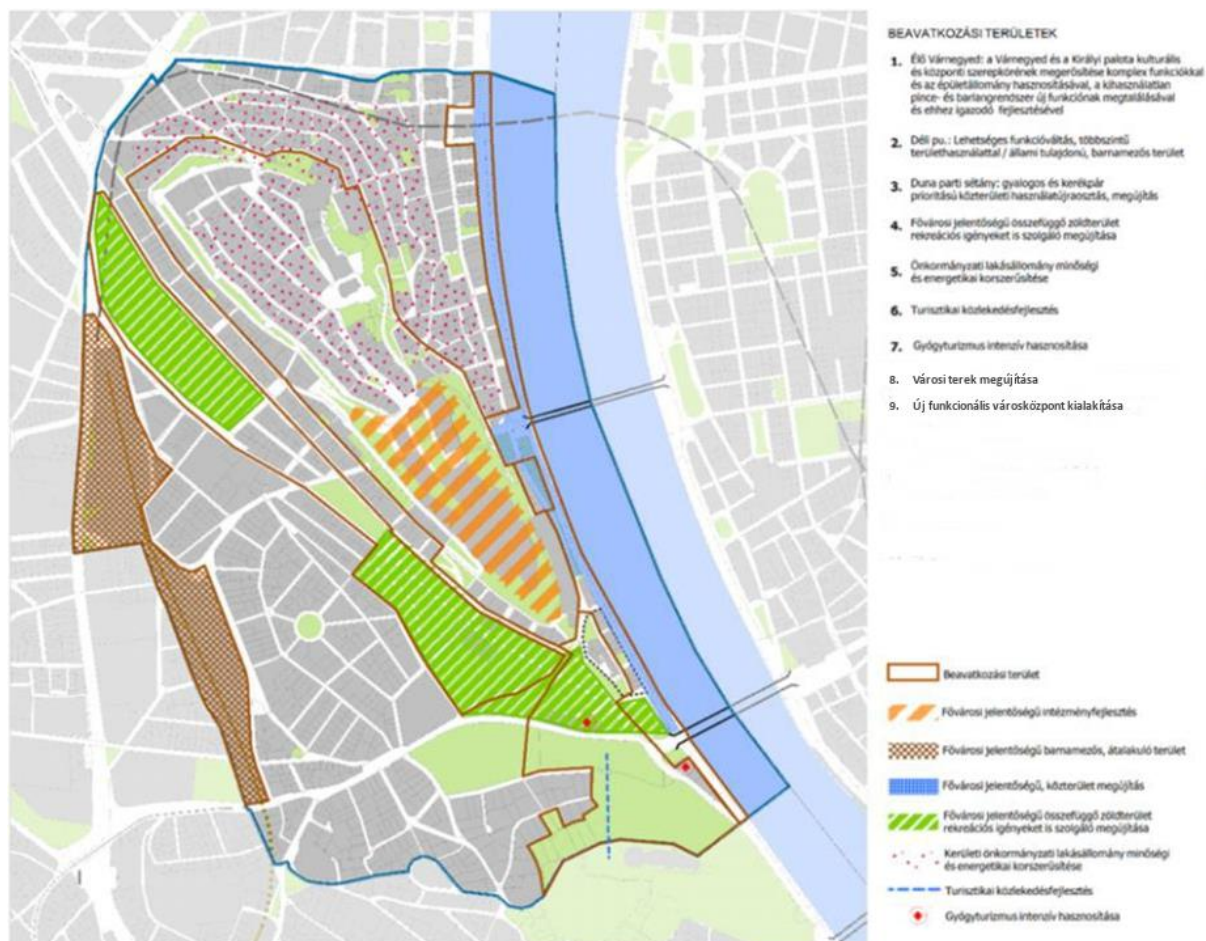
A kerület szerencsésen élvezzi a belvárosi helyzet előnyeit és a ma még elfogadható nagyvárosi környezeti állapot még tolerálható hátrányait.

A kedvező környezeti állapotot leginkább a növekvő motorizáció következtében fokozódó közúti közlekedés keltette zaj és a levegőminőség fokozatos romlása veszélyezteti. Ezeknek a tényezőknek az igazán hatásos kedvező befolyásolása csak kerületen túlmutató, összvárosi beavatkozásokkal történhet.

A kerület kiemelkedően értékes természeti adottságait (természetvédelmi területek, források, barlangok, zöldfelületek, épített környezet) a jelenlegi szabályozási rendszer kellőképpen védi. A szabályok betartása mellett nem kell természetkárosítással, környezetrombolással a közeljövőben számolni. A kedvező helyzetet egyedül a túlfejlesztés, a természeti és urbanizációs értékek és lehetőségek túlhasználata veszélyeztetheti.

III.2 Javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra

A kerület szerkezetét, területfelhasználását alapvetően befolyásolta történeti kialakulása. Amíg a Budai várfal és környezete tulajdonképpen egy erődítmény volt, a várfalon belül összpontosult a település valamennyi funkciója. Itt voltak a település számára nélkülözhetetlen alapfunkciók, mint a piac, a templom(ok), az üzletek, szolgáltatók, valamint a királyi tartózkodó hely, a védsereg szállásolása, ellátása és az állandó népesség lakásai. Mikor a vár elvesztette stratégiai szerepét, a békésebb időkben benépesült a Várhegy lába, majd a védelmi szempontok ellenére a Várlejtők egy része. Így a kerületben jelen vannak egymás mellett a több száz éves, régi épületek valamint modern kor változó stílusú házai.

1.ábra: Az I. kerület beavatkozási területei

Forrás: saját szerkesztés

A történelmi múlt által meghatározott településszerkezet és magas fokú beépítettség adottság, amely a Kerület komparatív előnyei közé tartozik, így nincsen szükség olyan drasztikus változtatásokra, amely

a kerület arculatát jelentősen befolyásolhatná. Azonban a XX. században bekövetkezett jelentős változások (pl. a jelentősen megnövekedő gépjármű állomány, és átmenő forgalom) olyan kihívások elé állítja a kerületet, amely a településszerkezetbe való kisebb nagyobb beavatkozásokat igényli. Ezek a beavatkozások azonban nem eredményezhetik a hagyományos városszerkezet drasztikus megváltozását.

A megalapozó vizsgálat részeként megfogalmazódtak az előzetes fejlesztési irányok, amelyek egy része közvetve vagy közvetlenül befolyásolja Budavár településszerkezetét. Településszerkezetet befolyásoló javaslatok ágazatonkénti bontásban:

Építészet:

- Alulhasznosított ingatlanok hasznosítása (értékesítése, új funkció biztosítása)
- Városi terek revitalizációja (Kapisztrán tér, Szentháromság tér, Szilágyi Dezső tér, Batthyány tér)
- A Budai Várnegyed pincerendszerének feltárása, hasznosítása
- Építészeti értékek feltárása, állagmegőrzése (várfal, rondellák, eltemetett Mátyás-kori zsinagóga stb.)
- Kerületi bérlakásállomány bővítése
- Vonzó tematikus utcakép kialakítása

Közlekedés:

- Forgalomtechnikai eszközökkel a gépjárműforgalom okozta zaj- és környezetterhelés mérséklése
- Közösségi közlekedés további akadálymentesítése
- Kerékpárosbarát közúti hálózat fejlesztése
- Kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése
- Kerékpártárolók kialakítása
- Gyalogos forgalomtól elválasztott kerékpársávok kialakítása
- Gyalogos tájékoztató rendszer kiépítése
- Telített parkolási rendszerből adódó konfliktusok kezelése

III.3 A koncepció külső összefüggései

A 2014-2020-as időszakra való felkészülés jegyében mind európai, mind hazai szinten számos területfejlesztési terv készült vagy készül, mely magasabb területi szinten jelöl ki fejlesztési irányokat, és elkészült Budapest városfejlesztési koncepciója is. Ezek ismerete, figyelembe vétele a koncepció készítése során követelmény. Budavár fejlesztési irányai hozzájárulnak a fővárosi, az országos és az uniós célkitűzések teljesítéséhez is – különböző mértékben. A következőkben a TFK-ban megfogalmazott célkitűzéseknek az alábbi fejlesztési dokumentumokban megfogalmazott célkitűzésekhez való hozzájárulása kerül bemutatásra:

- Nemzeti Fejlesztés 2030, Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció
- Budapest 2030 Hosszú távú fejlesztési koncepció (továbbiakban: Budapest 2030)

Az **Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció** (OFTK) által megfogalmazott nemzeti jövőkép szerint „Magyarország 2030-ban Kelet–Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.”

A nemzeti jövőkép elérése érdekében az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében specifikus célok határoz meg, melyek nemzeti jelentőségű ágazati és területi tématerületeket ölelnek fel.

Az OFTK célrendszeréből az illeszkedést a városfejlesztés terén, illetve a Fővárosra megfogalmazott célokon keresztül vizsgáljuk:

NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 CÉLJA	BUDAVÁR TK CÉLJAI		
	Á1	Á2	Á3
A fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat			+
Fenntartható és kompakt városszerkezet		+++	+
Energiafüggőség csökkentése és klímavédelem		+++	+
A demográfiai változások - a városi népességfogyás kezelése, a családok és a helyi közösségek megerősítése	+++	+	++
A leromlott városrészek hanyatlásának megállítása, megelőzése	+++	+	
Együttműködés a többszintű kormányzás jegyében			
Stratégiai szemlélet a várostérségek tervezésében			+

A helyi és térségi gazdaságfejlesztés			+++
Stratégiai várostérség-fejlesztés			+
<i>Budapestre megfogalmazott fejlesztési irányok</i>			
A térségi pozíció erősítése a földrajzi, geopolitikai adottságok kihasználásával.			++
Összehangolt fejlesztések a várostérségben – feladatmegosztás megszervezése		++	++
Egységes Budapest – hatékony közigazgatási rendszerrel	+++		
A népesség megtartása vonzó, egészséges életkörülmények biztosításával, az esélyegyenlőség megerősítésével és a rugalmas lakásstruktúra kialakításával.	+++		
Kezdeményező város- és térségfejlesztés, tudás- és készség alapú gazdaságfejlesztés, zöld gazdasági kultúra meggyökereztetése, valamint a turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek kihasználása.			+++
A gazdasági fejlődést lehetővé tevő differenciált területi kínálat biztosítása.			++
A város és a Duna együttélésének megteremtése.	+++	+++	+++
Kiegyensúlyozott városi térszerkezet kialakítása differenciált központrendszerrel, a kompakt város elvének megvalósítása.	+++	+++	++
A területhasználat és a közlekedés integrált fejlesztése, a városi közösségi közlekedés súlyának növelése.	++	+++	+
Az összmagyarság identitásának erősítése, a Kárpát-medence kulturális központjaként.	+		

2. táblázat: Nemzeti Fejlesztés 2030 illeszkedése az I. kerület településfejlesztési koncepció átfogó céljaihoz

Jelmagyarázat: +++ erős kapcsolat, ++ közepes kapcsolat, + általános kapcsolat

A Budapest 2030 céljainak meghatározása a szemléleti alapvetések és az átfogó célok alapján történt. A három szemléleti alapvetés (horizontális célok): élıhetőség, fenntarthatóság és esélyegyenlıség. A négy átfogó cél, melyek alapján a 17 városfejlesztési cél meghatározásra került:

- Budapest az európai városhálózat erős tagja
- Érték- és tudás alapú, fenntartható gazdaság
- Harmonikus, sokszínű városi környezet
- Javuló életminőség, harmonikus együttélés

BUDAPEST 2030 CÉLJAI	BUDA VÁR TK CÉLJAI		
	Á1	Á2	Á3
Kezdeményező városfejlesztés	+	+	+++
Partnerség – a jövő közös tervezése a térségben és országosan	+	+	
Egységes Budapest	+	+	+
Budapest nemzetközi és európai szerepkörének erősítése			++
Egészséges környezeti feltételek megteremtése		+++	

Klímvédelem és hatékony energiafelhasználás		+++	
Az egyedi városkarakter értékalapú megőrzése és fejlesztése	+		
A Dunával együtt élő város	+++	+++	+++
Hatékony és kiegyensúlyozott városszerkezet – kompakt város	+	+++	+
A barnamezős területek a városfejlesztés célterületei	+		+
Intelligens mobilitás	+	+++	
Tudás-, készség- és zöldalapú gazdaságfejlesztés	+		+++
Önfenntartó városgazdálkodási rendszer	+	+	++
A kulturális sokszínűség megőrzése és fejlesztése	+++		
Humán szolgáltatások optimalizálása	+++	+	+

3. táblázat: Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió illeszkedése az I. kerület településfejlesztési koncepció átfogó céljaihoz

Jelmagyarázat: +++ erős kapcsolat, ++ közepes kapcsolat, + általános kapcsolat

III.4 Az örökségi értékek és a védettség bemutatása

Budapest legrégebben kialakult városrészeit ma az I. kerületben találjuk meg. A Budai Vár területén található értékek nemzeti kultúránk szerves részét képezik, megőrzésük nem csak a kerület kiemelt feladata, hanem fővárosi és országos szintű érdek is. A Várnegyed európai mércével mérve is jelentős turisztikai célpont, így nagymértékben járul hozzá az ágazat bevételeihez és Magyarország nemzetközi hírnevéhez.

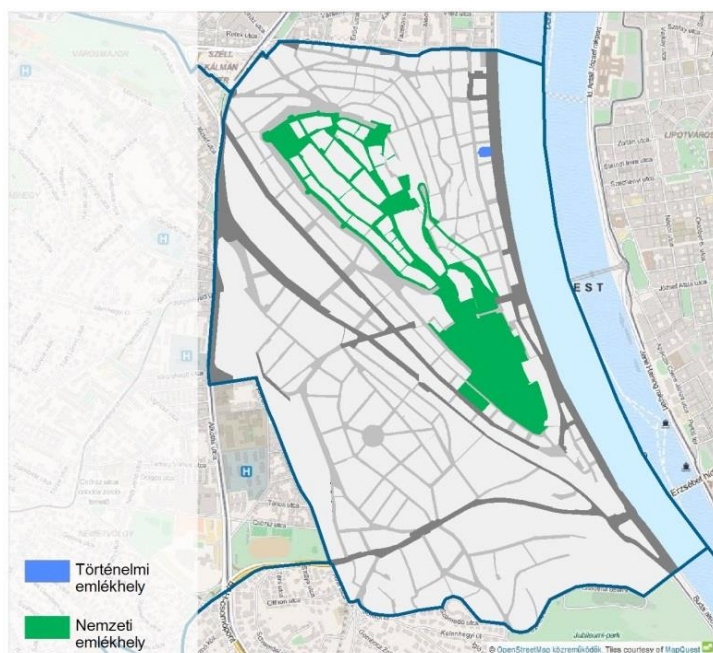
A Várnegyednek és a Duna-part kerülethez tartozó szakaszának UNESCO általi világörökségi védettsége nagy potenciált jelent, de egyúttal nagy felelősséggel is jár. Az I. kerület számára a jövő folyamatos feladata lesz az épített örökség védelme. A terület kulturális sokszínűségének, funkciógazdagságának megtartása az értékvédelem egyik legfontosabb eszköze, a kerületi cél, hogy a fejlődő turizmus mellett egy élő Várnegyed is kibontakozhasson, valamint megoldást találni a kormányzati beruházások generálta forgalomnövekedésre (az új gyalogos és autós hivatásforgalom a meglévő kapacitásokkal ugyanis már nem szolgálható ki).

Az I. kerület szinte teljes egésze régészeti, építészeti szempontból jelentős. A műemléki védettség alatt álló épületek többsége a Vár, a Tabán és Víziváros területén áll, emellett elszórtan találhatóak műemlékek a Gellért-hegyen és a Krisztinavárosban is. A teljes terület nyilvántartott régészeti lelőhely, a Várnegyed, a Víziváros és a Gellért-hegy egyes részei határozattal védett régészeti lelőhelyek. A Budai Várnegyed területe nemzeti emlékhelynek minősül. Mindezekon túl a kerületben 17 helyi védett épület vagy építmény található.

A Duna-part látképe és a Budai Várnegyed az UNESCO világörökségek listáján 1987 óta szerepel mint kulturális örökség. A világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény szerinti világörökségi kezelési terv a

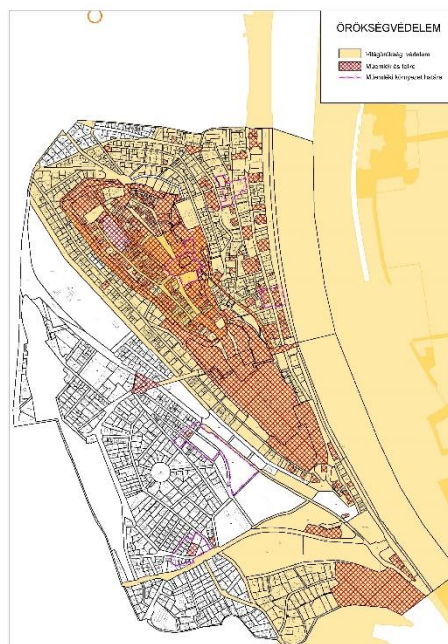
területre nem készült.³ ⁴A kerület északi részén található a Ripa Pannonica, mely a római limes részét képezte, és mint A római birodalom határai - A dunai limes magyarországi szakasza Világörökségi Várományos Helyszín (Forrás: A Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI.2.) Mvm Rendelet).

Az örökségi értékek bemutatása a Megalapozó vizsgálat „*Épített környezet vizsgálata*” c. fejezetében található.

2.ábra:Az I. kerület nemzeti és történelmi emlékhelyei

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

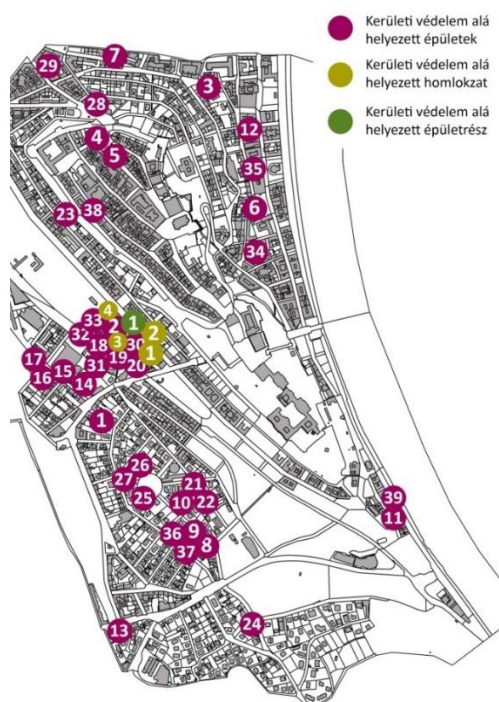

3.ábra:Az I. kerület Világörökségi helyszínei és műemlékei

Forrás: Miniszterelnökség előzetes adatszolgáltatása

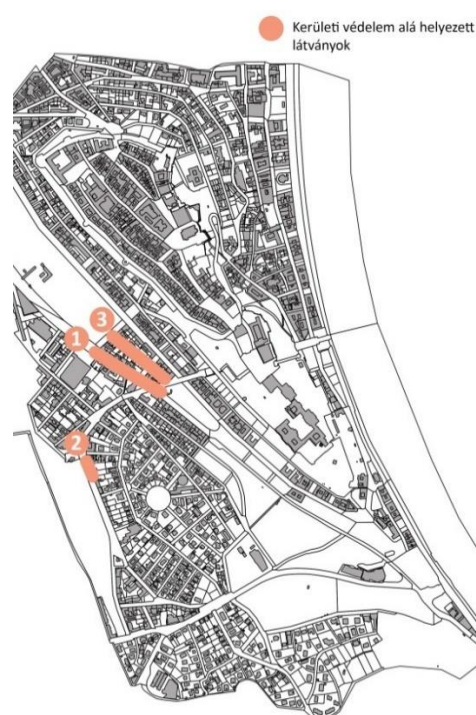
³ <https://2015-2019.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/kulturalis-oroksegvedelemert-es-kiemelt-kulturalis-beruhazasokert-felelos-allamtitkar/vilagoroksegi-helyszinek>

⁴ <http://vilagorokseg.e-epites.hu/helyszinek/budapest.html>

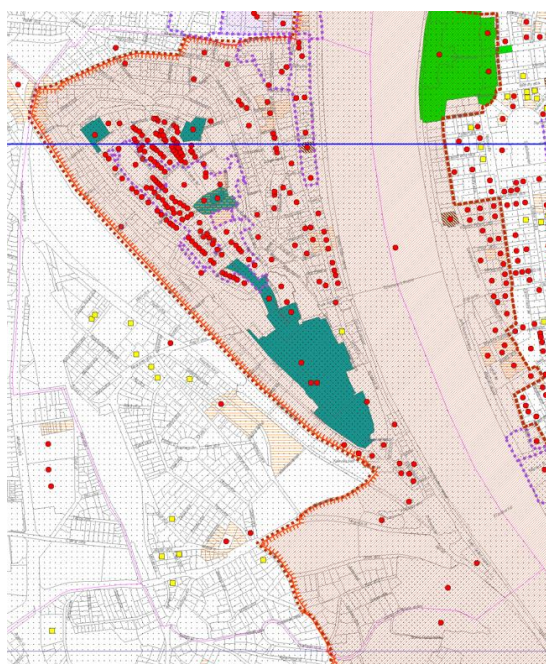
3. ábra: Védett elemek (táblázat alapján)

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

4. ábra Védett látványelemek

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

5. ábra Nemzetközi és országos művi értékvédelem és fővárosi helyi védettség alá tartozó értékek

Forrás: Budapest TSZT 2021 3. Az épített környezet értékeinek védelme

4.1./1 Javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésére

Az „Élő Várnegyed” célkitűzés elérése érdekében a feladat a polgárváros és a Palotanegyed kulturális és központi szerepkörének megerősítése. A Várba komplex funkciókat kell telepíteni, amelyek a meglévő épületállományt értékteremtő módon, az épület téri és műszaki adottságainak megfelelően hasznosítják.

Az épített örökség védelme érdekében a Világörökségi Terv kialakításában partnerként kell fellépni, és szabályozási összhangot kell megteremteni a többszintű védelmi kategóriák között. A kihasználatlan pincerendszernek új funkciót szükséges találni, és ehhez igazodóan kell fejleszteni. Az értékteremtő fejlesztési szemlélet mellett a világörökséghez méltó arculat és karakter megtartása a feladat.

A lakásállomány fenntartása a felelős önkormányzati vagyongazdálkodás hatásköre. Egyik cél a bérlakás-szektorra érintő jogszabályi változások végrehajtása (Lakástörvény adta feladatok), mindemelett új szociális bérlakások létrehozása. Másik cél a bérbeadható üzlethelyiségek jó menedzselése és előrelátó gazdálkodás a telekvagyonnal. Lényeges az épület-felújítási pályázatokon való részvétel, valamint a társasházi programok támogatása. Jelenleg nagy a veszélye a lakók elvándorlásának a koncentrált turizmus és az intézményi funkciók elszaporodása miatt, de fontos, hogy a terület ne váljon éjszaka és hétvégén kihalttá, illetve ne alakuljon ki egyfajta „skanzen”-jelleg. Ezt a problémát is kezelni kell az önkormányzat Lakásügynöksége segítségével. Éppen ezért a lakossági szolgáltatásoknak teret kell biztosítani (pl. piactér, közhasználatú terek, játszótér létrehozásával). Elő kell segíteni a helyben lakók számára a szolgáltatások könnyed, akadálymentes elérését közösségi közlekedési eszközökkel és egyéb, szelíd mobilitási módokat használva. Oldani kell a turizmusból fakadó konfliktusokat, biztosítani kell a lakók nyugalomát és zavartalan mindennapi életét.

A Duna-kapcsolat biztosítása a világörökséghez kötődő turizmus miatt alapfeladat, de a helyiek lakóminőségét is jelentősen javíthatja a víz érezhető közelsége. A dunai látkép, mint kulturális örökség megismeréséhez, eléréséhez mindenkinek jogot kell biztosítani. A rakpartkeresztmetszet átalakítása lehetőséget teremt a Duna nem határvonalként, hanem új köztérként való értelmezésére.

Örökségvédelmi szempontból is fontos a Déli pályaudvar fejlesztése, ugyanis egy esetleges revitalizáció a környezetére is felértékelő hatással lenne, és a Krisztinaváros sokkal élhetőbb, ingatlanpiaci szempontból vonzóbb területté válna.